

Matew

Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

Jesus wahë makû sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa. Hahÿ ta wahë makû sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿÿn makû häd.

Eseröm t'aah, Rãm.

⁴ Rãm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasöm.

Nasöm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ër wahë makû sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromãw. Saromãw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromãw t'aah, Reoboãm.

Reoboãm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorãw.

Jorãw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotãw.

Jotãw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirõn buuj, Judah buuj majĩ, sa häj n'aa hēnh Judah buuj ramahũũm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirõn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakĩm.

Erijakĩm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akĩh.

Akĩh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matãn.

Matãn t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneēēnh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraãm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirõn häj n'aa hēnh ramahũũm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirõn häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

---

* 1:17 Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo . “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti.

¹⁸ Hahỹỹ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ȳyn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëë do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa.

¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ëë wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ääs ky hadoo ta hä. Hahỹỹ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'y y da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ëëp hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahõnh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahỹỹ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'y manepäh nä doo. Eny däk da aj'y ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kán. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m'

---

† 1:19 Aj'y y see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa. ‡ 1:21 Jawéh ji ted'ëëp, tahanäng pé ti Jesus. § 1:23 Isajas 7.14

Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henäng do resoos do panyy n'aa hahỹh

¹ Ti m' panang Berēnh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëek doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papỹj hana hēnh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hē henäng doo? —näk mäh. —Ãã hapäh sagõõh tabenyy däk do heen n'aa. Papỹj nu ganny hēnh tahana. Ãã wén na bë wahë n'aa nag'aap hē henäng do ãã weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rahe'oot doo. Sahõnh hē Jerusarēnh panang buuj na-ããj hē m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejũũ ranaēenh hyb n'aa ta wē sahõnh hē Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wē wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hē. Ti m' tabeaanh mä sa hã nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

---

* 2:3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarēn bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hē takarēn tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ããj hē Eróts hã rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hã, taky n'aa napäh do hyb n'aa.

—Berēnh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —
näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii
wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶“Panang Berēnh, Judah häj n'aa bä badäk doo,
öm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa
mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da òm, a babuuj mahang ganyyh do hyb
n'aa ta bagã n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'y yb mahũum doo.”†

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih
do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk
do sa kyyh Eróts hä.

⁷Ti m' Eróts mejũ rabats'yyt ta wē kejēn doo gó sagõõh
ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny
noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸Ti m'
Eróts mejũ mä Berēnh hēnh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky
ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bē ahõm, baad bē esóts karapee —näng mäh. —
Karapee bē awyyd bä, nayyw hē ÿ karēn ÿ bē maher'ood,
karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bē nemuun —näng mä Eróts
kyyh.

⁹Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym
kasog kån mäh. P'aa hēnh mä sagõõh rabahapäh ēnh
ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh
bayyw kã kån tób karapee t'aah yt sooh do pong jó.

¹⁰Tak'ëp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bã kã. ¹¹Ti
m' tób gó rabajëe p'ëe bã kã rabawyyd kån mä karapee
Marija moo gó kã. Ti m' rabehyy b'ëeh tũu sa taron
nu paa me karapee t'aah wē. Ti m' rawehëe kån ta hä.
Ti m' raban'oo däk ta hä ta matym n'aa tak'ëp hanäm
doo, ky n'aa gebah doo. K'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb,
b'aa tãg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo,

---

† 2:6 Mika 5.2

b'aa tåg buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kån ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëë gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kån sa häj n'aa hēnh.

Esit häj n'aa hēnh Joséh rakejēn hõm do panyyg n'aa hahỹyh

¹³ Ti m' sagõõh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hã ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahũum wäd karapee t'aah ta ȳyn daheeh Esit häj n'aa hēnh, t'ĩ hēnh bē kejēn hõm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bē ayyw dó, õm ȳ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hã.

¹⁴ Ti m' nanyyw hē Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kån Esit hēnh hah'ũũm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kån Eróts bedep nä bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahỹy d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “Ȳ naëej wät tah ȳy, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,[‡] näng kerih do hã.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãan. Ti m' tamejũũ mä radej'ëep hyb n'aa Berēnh panang bä, panang nedaa bä na-ãaj hē, sahõnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãaj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé

[‡] 2:15 Osejas 11.1

rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. § 17 Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiih häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

18 “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.
Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.
Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ää 'oot doo.
Dooch wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”, †† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëë gó m' ääs kas'ee wät Joséh hä. 20 Hahÿÿ da ääs kyyh ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majiï —näng mäh.

21 Ti m' Joséh bas'ëëg gëët mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kän Isaraéw häj n'aa hënh hah'üüm doo. 22 Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa †† bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'iï hënh tahõm bä kä. Ti m' ta s'ëë see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'iï hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kän. 23 Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kän. Tii b' mä kaja kän hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä

§ 2:16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot paa ta hä.

** 2:18 Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ääj hë sa taah rap'ää oot, Jeremiih ky däng doo da né hë. †† 2:18 Jeremiih 31.15 †† 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë.

Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëënh da Nasaréh buuj”,
näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahỹỹh

¹Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahôm kân Judah häj n'aa bä tabanawäng hēnh. T'ĩ hēnh mä tamaher'oot maa new'ëë do sa hä P'op Hagä Do kyyh. ²Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hōm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahỹ tabaher'oot noo gó:

“Hahỹỹ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa. ⁵Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ãäj né hē m' rabahôm Jowāw wë. ⁶Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷Ti m' hajök Pariséw ramaneëënh doo, hajök Saduséw ramaneëënh do na-ãäj hē ta wë, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

---

* 3:3 Isajas 40.3

—Aw'y y p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanäm do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä tahajaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraām panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'y y myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tëeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ênh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'y yb tym gó, bë tah'y yb mahüüm hyb n'aa. Tëeg hōō hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanāw däk hyb n'aa bë h'y yb tym —näng mäh. ¹² Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'y y ta nahëë me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tëeg hōō me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëenh tamii Joradän häd näng doo hënh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ääts hë èr bad'oo sahõnh hë èr hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kän Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nanyw hë tabanyyh tame naa. Tabanä sii hë m' wë kabasëets hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ä noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejõ hahÿ pä rakawereem padëëk pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

---

* 4: Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab . “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'ää† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũ. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ääs, baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”, ‡ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa” § —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëe p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo, sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä, wë ÿÿ, tũũ a taron nuu me ÿ mawehëe bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. — Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëe. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'lyk, bë ky daheeh”, ** näng kerih doo —näng mä Jesus.

---

† 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

¹¹ Ti m' Dijab bahõm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mä Jesus, ranoo mä ta hã ta waa kä.

Jesus du doo tama metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do Jesus ky n'aa napāh bä m', tababaaj hõm kån mä Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gä panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naūm badäk, Seburūn, Napatawi sa häj n'aa bä.†† ¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburūn, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj däk hã badäk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.

¹⁶ Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,

rahapëë däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡

Dajëb bawät bä habok do sa hã ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

---

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëëg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hã takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

¹⁷ Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hẽ sa hã. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ãas doo. Ti hyb n'aa bẽ eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wẽ bẽ h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahỹh

¹⁸ Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hẽ ajyy. Simaw, Peed ramaneënh doo, ta hỹj An-Deréh daheeh. Tah'ỹb mä res'aak karahi me. Tah'ỹb sag né hẽ m' tii. ¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëp bẽ ana, si yỹ bẽ abooh. Tah'ỹb sag nado boo da bẽ hỹ kã. Ajyy, yỹ sag hadoo da bẽ hỹ kã P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

²⁰ Ti m' nanyw hẽ m' raberéd hõm karahi. Ah'ũm kãn mä ta sii.

²¹ Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. ²² Ti m' nanyw hẽ m' ragatsëg n'yyh pong hënh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hẽ Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãas do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hẽ m' tabaheso hõm sahõnh hẽ sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ãäj hẽ h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. ²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ãäj hẽ raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hã. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wẽ nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hẽ sa

nahëe Jesus hahëen hõm mäh. ²⁵ Hajõk mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hënh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hënh naa ta wób, Jerusarënh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradän häd näng do tamyyj däk hënh naa m' ta wób kä.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajõk do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëek waëe hä m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä hë daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jããm hë P'op Hagä Do hä daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴ —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hä.

⁵ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyp mahüüm doo, sa hejój hä h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuju* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyp pad'ëek doo. Rah'yyp pahadëek do kan'oo däk da sa hä.

⁷ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyp mehïin doo. P'op Hagä Do t'yyp mehïin da sa hä kä.

⁸ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hë h'yyp enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

* ^{5:5} Taw'ääts hë ji ner'oot Apokarip 21.1.

⁹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hỹ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹ —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã.

¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hỹ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawä! Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahỹh hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

¹⁴ —Badäk hahỹh hã habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo.

---

† 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahỹh hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'ũüm badäk hahỹh bã. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

¹⁵ Dooch ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooch. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hẽ tób yt hã haj'eenh do rabag enã hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ênh bë hã. Bẽ metãh, rabahapãh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hỹ pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hã rahapãh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ ahyng babã ỹ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hẽ. Tii d' bë edoo manãh. Ỹ wén hyng P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hẽ, takaja dãk hyb n'aa, hã ỹ kametëeh hyb n'aa na-ããj hẽ. ¹⁸ Baad bë ỹ maher'oot. Wẽ, badãk hahỹ hëej bawät nä bä, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Dooch ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hẽ ta hã kerih do kametëeh bã kä. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ —Jé P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bã ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hẽ ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hỹ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang. Jé P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëëg bã na-ããj hẽ, ky n'aa etsã dãk tii, hỹ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahỹh

²⁰ —Baad bë ỹ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagã Do karën do ji hã. Ti hadoo ênh P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawã, baad bë nado bã sa bahãnh, dooh tabad'op hẽ bë

haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newëë do hä ky n'aa hahÿÿh

²¹ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hä ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëöp doo”,[§] näng kerih doo. ²² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ bë hä: Jé ta da hadoo do wë kawajääñ do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its öm!”, hanäng pé ta da hadoo do hä, p'eets hë tabanesaa hënh, tääg hōō gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahöm a da hadoo do wë. Mets'ëë öm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëek hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë nayyw hë mah'yyb enäw a wë kawajääñ doo, hyb n'aa jawyk do wë öm tamahüüm bä öm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahöm me, ta hōō bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa etyy do hä, öm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do öm tabahaëñh da warahén hä, öm tadawäts gëët hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahōnh hë manepaag bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahānh, ji bawät ÿÿj sa wë ky n'aa hahÿÿh

---

§ 5:21 Esodo 20.13

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Bě maa napäh hahỹ kamejũũ doo: “Aã manä ta seeh yỹm sii”,** näng kerih do paah. ²⁸ Yỹ kä, y her'oot hahỹ d' bë hä: Yỹnh wě ty gadäk doo, ta sii haỹyh do hyb n'aa newě däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kãn, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hě paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hě sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hěnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hě paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hě sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hěnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh†† —näng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh, ji bawät ji yỹm wě ky n'aa hahỹyh

³¹ —Hahỹ da kamejũũ do paah: “Jé ta yỹm heréd hõm doo, taw'ãäts hě taban'oo däk né hě ta heen n'aa kerih do ta hä”,‡‡ näng kerih do hä. ³² Yỹ kä, y her'oot hahỹ d' bë hä: Jé daap hě ta yỹm heréd hõm doo, ta yỹm wadii do hyb n'aa tanado bä, yỹnh ta patug nadoo do sii he'yỹh do hado däk tan'oo bä ta yỹm paah. Aj'y y see gat'eë däg bä ta ti yỹnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see yỹm sii he'yỹh do hado däk tii —näng mäh.

4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'ũũm pé do ky n'aa hahỹyh

---

** 5:27 Esodo 20.14 †† 5:30 Dooh Jesus mejõ bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hě ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãäs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. ‡‡ 5:31 Dew-Teronom 24.1

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë makũũ hã kamejũũ doo: “Maky kahỹyd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hã maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ Ýỹ kã, ý her'oot hahỹ d' bë hã: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng hadoo hỹ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hỹ pong jé hã, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahỹ hëej. §§ Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahỹ hëej hã, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hã, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ããs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bë ky dëë manä bë nuu hã. Dooh ji haj'as pé ji hã hë ji ahỹyd bä. Ji sëen na-ãäj hë dooh ji haja bä ji ahỹyd bä. ³⁷ Ti hyb n'aa kã, “ỹỹ” bë noo bä, taw'ãäts hë “ỹỹ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jããm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'ũũm pé bë metëëh hyb n'aa ta ti bë ehub né hë. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hë ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'ũũm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaa j bä nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahỹh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahỹ kamejũũ doo: “Ta da hadoo do matym rejãã doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ãäj ji rejãã. Ta da hadoo do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tæg see na-ãäj hë ji rejãã”, *** näng

§§ ^{5:35} Hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng hadoo. Badäk hahỹh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hã. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ããs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii. ***

^{5:38} Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21

kerih doo. ³⁹ Ỹy kā, ỹ her'oot hahỹy d' bē hā: Bē mahũũm manā hyb n'aa jewyk do sa wē nesaa do bē hā moo wāt doo, tamoo wāt do sām tagadoo hyb n'aa paawā. Ōm rapa ewyh bā manu mebyng hyb n'aa paawā, mamabaaj manāh. Man'oo a ta pa s'ee hēnh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wē a da hadoo do ōm taky n'aa tapa bā a saroor hyb n'aa, man'oo ta hā a hatsē a hā hadāk do na-āāj hē. ⁴¹ Ōm ramejō bā sa ma mas'ēēd bā raky n'aa jaw'lyk do anoo do pénh, tii bā mamahāj manā ta ti ramejũũ doo. Taw'āāts hē raky dāng do bahānh mas'ēēd.††† ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ēē bā a hā. A h'ēēd see a da hadoo do ets'ēē bā tab'aanh doo, man'oo né hē —nāng mäh.

6. *Baad ji awād bā, ji majĩ sii hē* ji kamahān do ky n'aa hahỹyh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē maa napāh né hē hahỹ ramejũũ do paah: “Makahān a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majĩ.”‡‡‡ ⁴⁴ Ỹy kā, ỹ her'oot hahỹy d' bē hā: Bē kamahān bē majĩ. Bē ky n'aa ets'ēē bē hā rejāā doo, ⁴⁵ bē Yb hỹ pong jé hawāt do taah né bēeh, bē metēeh hyb n'aa ta tii hā. Bē Yb hỹ pong jé hawāt do anoo papỹyj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hā, baad nabok do sa hā na-āāj hē. Baad habok do rababong bā tabanoo naēng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bā na-āāj hē. ⁴⁶ Bē gadoo bē ed'oo g'eeh hanām do P'op Hagā Do hanaa, jāām né hē bē kamahān bā bē hā kamahān doo? Dajēer Roma buuj hā ji hepak do taa n'aa, bē ty n'aa ges'yyk doo, ti na-āāj

---

††† ^{5:41} Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hāj n'aa bā mejũũ do rahajaa, rakarēn bā, ramejũũ Isaraéw buuj rasēēt sa ma dawēē péj. Tii d' radoo bā, ramejũũ do bahānh ji asēēt, nāng Jesus kyyh. Dooch ji mahāj bā. ‡‡‡ ^{5:43} Rewitikos 19.18

rakamahān sa hā kamahān doo. ⁴⁷ Jāām hē bē wakāān hedoo do bē edēē bā, ta wób bad'oo do bahānh nado bē bad'oo. Jé P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do na-āāj né hē redēng sa wakāān, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad had'yyt hē bē babok, bē Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hē tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hā.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metēek P'op Hagā Do ji weh'ēeh do ky n'aa hā

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagā Do karēn do bē moo bok bā, taw'āāts hē bē moo boo bē raj'aa etsē hyb n'aa nado. Baad hedoo do bē moo boo bā bē hā raj'aa etsē hyb n'aa, ti bā dooh bē gado wäd bā hanām do ta sām bē Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bā do ky n'aa hahỹh

² —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, magamehā manā torōm-bet, ōm ramanatakēē hyb n'aa, j'ooj madāk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā, sa hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me né hē ragado dāk ta sām. Dooh ragado wäd bā hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, maher'ood manā ta wób sa hā, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bā kā, a Yb hỹ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bā manoo doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ēē bā ky n'aa hahỹh

⁵—Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ããj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me ragado däk ta säm. Dooch ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁶Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakō gó, manoo gatsëë däg ta gawakō, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo. ⁷Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaaj manä bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajöng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹—Taw'ãäts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
ãã karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.

¹⁰ ãã etsëë a hä,
sahõnh hë mabag'ãäs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ãã wë.
ãã karën sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ramoo bok
makarën doo,
hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hë ãã waa.

¹² Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah,
ãã mabaan hõm doo da ãã wë moo bong do nesaa doo.

¹³ Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb tatuk.

Ãã mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ti né hẽ. Taw'ããts hẽ]”,
nãk da bëeh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bẽ hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo boo bã, tii bã bë Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hẽ bë hã. ¹⁵ Bẽ hyb n'aa manabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo bok doo, tii bã dooh na-ããj hẽ bë Yb hyb n'aa mabaan bã bë hã nesaa do bë moo bok doo.

*3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ëeh
bã ky n'aa hahỹh*

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa bë kas'aah bã, bë metä manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ỹt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ỹ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado däk ta sãm sahõnh hẽ. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bã, taw'ããts hẽ mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jããm hẽ a Yb, hỹ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bã kã, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng mäh.

* ^{6:13} Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã: “Ãã mamo n'aa jesu nesaa do mahãnh.”

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë ata manä bë ma takah'üüm hyb n'aa badäk hahÿÿh bä, kamera hedoo do ji ma rejää doo bä, ji ma hetöt bä, hets'ëëk do bë tób ranoo eë hõm doo bä bë ma rabets'ëëk hyb n'aa. ²⁰ Taw'ääts hē bë moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bë hā takarēn doo. Tii bä da bë gadoo da hÿ pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh kamera hedoo do rejā bä ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bä dooh tahetöd bä ta sām, ta tii bä dooh retsëëg bä P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bë kamahän do banäng bä, tii bä bë h'yyb bawät —näng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bä ji matym,† ta bag hado däk sahõnh hē ji hā. ²³ Baad tanado bä ji matym,‡ badagyp hadoo sahõnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bë hā hanäng do paawä, badagyp do tado bä, tak'ëp tabadagyp tii bä bë hā.

²⁴ —Dooch hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wē da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hā. Dooch bë haja bä bë h'yy keséj bä. Dooch bë haja bä P'op Hagä Do hā bë h'yyb däg bä, dajëër hā na-ääj bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

²⁵ —Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hā, bë waa hā, bë eëëk do hā, bë saroor hā. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahänh ti ji edëp doo. Ji saroor bahänh ji. ²⁶ Bë hegää taw'ëëd. Dooch reloom bä joom tym. Dooch rata bä joom ag sa waa tób n'aa yt

† 6:22 Ji etsëeh, P'op Hagä Do hā ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. ‡ 6:23 Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

hã. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän. ²⁷ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëek do pan'aa hã? Bë hegãã tabawä n'aa ts'oooh joom banäng bä hawäng doo —näng mäh. —Doooh né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, ²⁹ Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä n'aa ts'oooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hã, nanyw hë tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, dooh g'eeh ti bahänh baad ub tabahag'ããs bëëh? Tanoo né da bë hã bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bë h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' äã awa? H'ëed g'ee d' äã eëek? H'ëed g'ee d' äã dadäk?”, bë an'oo manäh. ³² P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb padëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. Bë Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³ Taw'ãäts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ããs do hã, baad hedoo do ji hã takarën do hã na-ãäj hë. Tii bä kä, tanoo da bë hã sahönh hë bë wë bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hã. Jat'iip hadoo na-ãäj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëëh. ² Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä

Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëëh.

³ —Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?
⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ojoj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manä awaar hã tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hã majoor gabarëëh do perora häd näng do s'ëëb. Ratsab'eep da bë majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.† Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.‡ ⁸ Jé hetsëë doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hã P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

* ^{7:6} Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëën do maa nanewëë do sa hã. Sa hã ji ky kahüüm bä, ji rarahejã da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hã ji ky kahüüm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëëh do tsab'eep do hadoo tii. † ^{7:7} Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hã tahanäng pé m' tii bë esóts bä bë aw'yyt. ‡ ^{7:7} Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hã ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëënh doo.

⁹ —Pāw bë t'aah ets'ëë bä ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hä? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hä tets'ëë bä ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hä? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahānh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hä hetsëë do hä.

¹² —Ti hyb n'aa kä, sahōnh hē bë bad'oo do hä, bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karēn do bë hä ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hä kerih doo —näng mã Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëëk hÿ pong jé ji bahōm do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajōk maeh doo me hah'ūūm. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bë majëë suun noo nad'ëëd is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hēnh ji tamahūūm doo. ¹⁴ Noo manad'ëëd its, manad'ëëd its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooh tahajōō bä ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hä ji h'yy ganäng sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāān do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hä, rahe'oot do hä na-āāj hē bë da h'yy genäh sa hä, joom ag hä ji bahapäh do hadoo joom ÿÿn hä. Dooh ji awyyd bä uwa ag sasëng tëëg hedoo do hä. Dooh na-āāj hē ji awyyd bä wiigo ag hetëk do hä.

¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad

nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yym nāng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹B'aa baad nadoo do heak doo, ji agēem, ji tēeg hado dāk tii bā. ²⁰Joom ag hā bē hapāh doo da ta ŷŷn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genāh P'op Hagā Do ky n'aa rod oow sa hā —nāng mäh.

²¹—Dooh sahōnh hē “Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ŷ ramaneēnh doo, hŷ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo da. Jāām hē Yp ŷ hŷ pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'āās bā tagadoo. ²²Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó, hahŷŷ da hajök do sa kyyh hā ŷŷ: “Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa āā baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padēek do āā habēē hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng āā pehuunh doo?”, nāk da. ²³Tii bā kā, hahŷŷ da da kēh ŷ sa hā: “Dooh noo gó bē ŷ hapēē bā. Bē anā matym ŷŷ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nāng da kēh ŷ sa hā.

²⁴—Ti hyb n'aa kā, hahŷ kēh ŷ maa newēē doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganāng do hadoo, tababang bā, pā banāng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵Adots né paawā naēng, tamii agyyb né paawā ta tób hā, bah'ood ahēm né paawā ta hā, dooh tatē hyy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejēh do hyb n'aa. ²⁶Kēh ŷ maa newēē doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷Adoos naēng, ag'yyp tamii ta tób hā, bah'ood ahēm ta hā. Tii bā tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób —nāng mäh.

²⁸Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti taheer'oot doo, maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mā tama metēek do hā. ²⁹Rawén meuuj bong mā tama metēek mā hyb n'aa

jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa.

² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado höm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nyyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahöm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä öm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, öm has'oo däk do baad sahönh hë rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kän ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooh tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ãäts hē. T'ī hēnh ŷ bahōm ŷ bahaso dāk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahē n'aa ky hadoo:

—Wahēh ŷ n'aa, hā ŷŷ, ŷ hyb n'aa sakog its a hā, tóp ŷŷ gó mabajēē suun hyb n'aa. Taw'ãäts hē babā naa mamejūū ta nahēē hā, tii bā karom ŷ bahas'oo dāk da. ⁹ Tii d' ŷ wén edoo, ŷ na-ãāj né hē ŷ ky daheeh wahēh ŷ n'aa ramejūū do ŷŷh. ŷ na-ãāj hē warahén ŷ n'aa ŷ mejūū, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejō bā, “Ahōm”, ŷ noo bā, ahōm né hē. Ta see ŷ mejō bā “Ana”, ŷ noo bā, ana né hē. Karom ŷŷ ŷ mejō bā, “Hahŷ mamoo wäd”, ŷ noo bā, ŷ taky daheeh né hē* —näng mā warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mā warahén her'oot do tamaa napäh bā. Ti m' taky hadoo hajōk do ta sii han'aa do hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'öp hā ŷ h'yy ka'eeh do hahŷ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Badäk hahŷŷ hā jé pad'yyt hē naa rabena da hŷ pong jé hawät do bag'ãäs doo bā ratsebé do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraām, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hā, gadagyp doo bā. A'oot da tii bā. Sa tég kamegēēj dāk da tak'öp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hā Jesus ky hado kän:

—Abaaj hōm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsēē do ŷ moo wät —näng mäh.

---

* 8:9 Hahŷŷ da warahén hanäng pé taher'oot do hā: “ŷ mejūū do ŷ raky daheeh doo da, ōm karom ŷ nahēē ky daheeh da, dawēē naa né paawä mamejō bā.”

Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo dāk.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bã Jesus bajëë suun bã, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hã. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hã tamoo däng, ti m' nanyw hē oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd dāk Jesus waa.

¹⁶ Tug bã kä m', ramenea ta wë hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mä Jesus an'oo bã. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa:

“Äã tedëëb wät äã h'yyb nahejooñh do mahãñh.

Tado hõm äã nahëëh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hã kat'aa do Jesus bahapäh bã kä, taky hadoo mä tama metëëk do sa hã:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —öm ÿ hadaa had'yyt hē mahahõm hëñh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëëd maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hã:

—Öm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp jawén paa bã kä, ÿ dakä jëng jawén paa bã kä öm ÿ bahadaa kãn —näng mäh.

† 8:17 Isajas 53.4

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ŷ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Ôm tii, ŷ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kãn marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kãn. ²⁴ Ti m' nayyw hẽ m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate baggyb jëë paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! ãã medëëb! Èr da ag'yyp!
—näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hẽ ub h'yy ka'eeh do bëëh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih dák mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hẽ raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hẽ ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajãän do hyb n'aa, dooh m' t'ï hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën ãã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejãä do pooj jé makarën ãã marejãä?
—näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëëh. Sa waa raba-hew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëë nä bä, man'oo äã bajëë pëe too yb hä —
näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagã n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ii hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ãäj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Häd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëëg gëet, ahõm kån mä ta tób hënh.

⁸ Sahõnh hë hap'ëëh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg gëet, ahõm kån mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,* ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'oooh do na-ããj hë rabana rabawëh

---

* 9:10 Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakãän. Ta bahãnh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa.

hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Parisëw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taheer'oot do hä: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehïin sa da hadoo doo”, † näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooch ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa. ‡

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ããh, Parisëw na-ãäj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëëh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëëj bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang

---

† 9:13 Osejas 6.6 ‡ 9:13 Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

tag'ëed bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn[§] —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä pããn papuuj bãh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawyy däg bã, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bã. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ uwa bëeh hã. Dooch ji gedu bã uwa bëeh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëeh egãn so bã, ta hood säg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bëeh waho bëeh da, ta hood kã karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëeh egãn so bã, ta hood papuuj keh'ũus nä. Tii bã uwa bëeh, ta hood na-ãaj hẽ dooh takarejã bã** —näng mä Jesus.

Ỹynh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahỹỹh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bã, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahẽ n'aa see ana Jesus wẽ. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wẽ. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ỹ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hẽ b'ëep si ỹỹ, ta hã moo dëe, tii bã da tok ỹ awäd däk da p'aa hẽnh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii.

²⁰ Tamahõm me m' ỹynh nahëe näng do ta jó gadäk hẽnh tabana ta wẽ. Majjyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Ti m' ta jó gadäk hẽnh mä tabana ta wẽ,

---

§ 9:15 Hahỹỹ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn. ** 9:17 Dooch ji mekuuj bã papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me, tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũum doo.

Jesus saroor noo hã m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nayyw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä m' manarapéw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nayyw mä karapee bas'ëëg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kån mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëj bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehïin ääh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëë suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

---

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hë ti sa hã P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

—ÿÿ. ãã ky daheeh né hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bẽ heso padäg, bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nanyw hẽ m' p'aa hẽnh mä rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bẽ her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geãm né paawä m', jé pad'yyt hẽ rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hẽ m', ramanaa Jesus wẽ aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo. ³³ Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hẽnh. Hajök do t'ïi hẽnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooh. Karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'ar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hẽ sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hẽ hedoo pé sa nahëë Jesus hahëën hõm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehïin mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. Dooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa[‡] —näng mäh. ³⁸ — Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hā, P'op Hagä Do hā, bē ky n'aa ets'ēē tamejō nā ta wób joom hā ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejūū do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hā karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa, sahõnh hē hedoo pé sa nahēë rahehēen hõm hyb n'aa na-āāj hē. ² Hahÿÿ m' 12 tamejūū do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mä Ān-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hā Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majī hā.

⁵ Ti m' Jesus mejūū ta wób sa panang hēnh rabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejūū sa hā:

—Bē ahõm manä Judah buuj nadoo do wë. Bē ajëë pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ääts hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagä Do mahānh habong do

---

[‡] ^{9:37} Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajõk ta hā h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hā her'oot do pan'aa. * ^{10:4} Judah buuj sa hāj n'aa bä Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'īī Roma buuj sa wë. Dooch rakarēn bä Roma buuj mejō bä sa hā. Roma buuj wë kamaj'īī do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëenh “Simaw Serot”.

wë bë ahõm, b'éeé kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷ Bë mahõm me hahỹ panyyg bë maher'ood sa hã: “Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ããs doo”, näk da bë kyyh. ⁸ Taw'ãäts hë sa nahëë bë hahëën hõm, dejëp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hõm, karap'aar h'yyp nesaa do sa hã padëëk do bë hebëë hõm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹ —Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. ¹² Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bë tsyym kasok bä.† ¹⁵ Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahỹ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj

---

† 10:14 Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa.

hã. † Né hup ŷ né hẽ ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bë ŷ mejũũ b'éeé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ãäts hẽ na-ãäj hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahũũm sa mahang bë aboo bä. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo. § ¹⁷ Baad bë kanä sa mahãnh. Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. ¹⁸ Hëp ŷ n'aa bë da ramahũũm sa wahë n'aa wë, hëëj bagã n'aa sa wë na-ãäj hẽ, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ŷ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hẽ, raky n'aa napäh hyb n'aa këh ŷ n'aa. ¹⁹ Bë ramoo maso däg bã, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. ²⁰ Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hỹ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hỹj näng doo, ta hỹj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ŷñn wë. Rahaëenh da sa yb sa ŷñn ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ²² Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãän da bë wë hëp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerët do hã ŷñ, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hẽ da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. ²³ Panang s'ee hënh bë rarejã bã, bë kejën hõm panang

† 10:15 Dooch Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bã baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta säm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta säm nesaa doo. § 10:16 Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hẽ ta h'yyb tamahũũm sa hã.

s'ee hēnh. Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'ãäts hē Isaraéw háj n'aa bā bē moo bok bē ŷ mejūū doo, ŷŷh, Aj'y Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do matēēh da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

²⁴ —Dooch ma kametēēk do ta ma matēg bahānh tado bā. Dooch na-ãāj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bā. ²⁵ Sa ma matēg hajaa do pénh ma kamet'ēēk do rahaja dāg bā kā, taw'ãäts hē ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg dāg bā kā, taw'ãäts hē ratsebé. Hahŷŷ d' ŷ hanāng pé ti ta tii: ŷŷh, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu, ^{**} karap'aar h'y yb nesaa do wahē n'aa” ŷ ramaneēj bā, ti bahānh tii bā bē da raky n'aa rejāā karapé haa bē bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawā bē hā, bē jeŷŷm manā sa hā. Sahōnh hē ta wób nahapāh nā doo, sahōnh hē sa hā kejēn doo, ta jawén rabahapāh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapāh bā bē hā ŷ her'oot doo, sahōnh hē maa napāh bā bē her'ood. Kaja hē bē ŷ hesēēnh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. ²⁸ Bē jeŷŷm manā ji majīī ji daj'ēēp do hā. Jāām né ji hub rahajaa radaj'ēēp. Ji h'y yb tym dooch rahaja bā. Taw'ãäts hē bē jeŷŷm P'op Hagā Doo. Ti ti hajaa tarejāā ji hub ji h'y yb tym na-ãāj hē tabanesaa hēnh. ²⁹ Pawóp hē taw'ēēd taah, kanahēn d'os hē rabesēēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooch sa see dajēp pé bē Yb hŷ pong jé hawāt do nan'oo bā. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bē eŷŷm manāh. Hajōng taw'ēēd takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēēn sii hē P'op Hagā Do betsén. Baad ji tabahag'ãās ŷ hanāng péh —nāng mäh.

³² —Kēh ŷ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ŷ na-ãāj hē dooch ŷ ky n'aa jejēn bā ta tii, Ee hŷ pong jé hawāt do matym gó.

---

^{**} 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

³³ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ãäj hë da ÿ ky n'aa jejën tii d' ênh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'ĩĩ da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bä da sa wakãän sa tób yt hã haj'eenh do sa majĩĩ däg da.††
³⁷ ÿ bë kamahän do bahänh bë yb, bë ÿÿn bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ÿ bë kamahän do bahänh bë taah, bë toog bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hã ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ãäj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hã ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hã tanoo do pénh ta sãm. ⁴² Jé naëng

---

†† 10:36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hë né hë sa wakãän kamaj'ĩĩ do ky n'aa. Rawén kamaj'ĩĩ, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hã tabeëek hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hẽ da baad hadoo do ta sãm P'op Hagã Do hanaa. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kä 12 hedoo do ta ma matëg hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mã tii b' naa, panang haw'ãäts hẽ Garirej häj n'aa bã, panyyg hanãm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëët bã Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bã, tamejũũ mã ta ma matëg Jesus wẽ rabahõm.

³ Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hã —näng mãh: “Õm né hẽ tii, P'op Hagã Do Ky Däng Do ta wẽ hana doo, ta see ti äã gada?” denoo da —näng mã Jowãw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowãw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nã, bë maher'ood Jowãw hã hahÿ bë maa newëë doo, hahÿ bë bahapäh do na-ãäj hẽ: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genã bong ÿ an'oo bã. P'op Hagã Do panyyg hanãm do na-ãäj hẽ kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowãw hã —näng mã Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.

⁷ Ti m' Jowãw mejũũ do rababaaj hõm bã kä, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs paa tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Aj'y y saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ýÿ. Ti né hë ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hë ta ti aj'y y ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “Ý mejũũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hë hahÿ ý her'oot doo: Badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowãw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowãw bahãnh tanu gadäk hÿÿ kä. ¹² Jowãw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hë kä na-ããj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do tak'ëp takah'ũũm. Tak'ëp ta wób h'y yb hedoo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'y yk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hë rahe'oot mä P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bë gadoo bä, bë gadoo né hë hahÿ bë ý maher'oot doo: Jowãw né

---

* 11:9 P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † 11:10 Marakijas 3.1

hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa[‡] ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶ —Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badäk hahŷŷ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahŷ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do ramas'uunh do hadoo. Hahŷŷ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷ “Raketēē do pud n'aa āã gamehŷŷh bē tsebē hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'āãw bä. Tii bä dajēp do heen n'aa āã wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-āãj dooh bē karēn bä. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bä”, nāk karepé ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —näng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bä. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahŷŷnh do teēg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yib en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yib mahūüm mä tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hā. Dooh Jowāw ragado bä. ¹⁹ ŷŷ kä, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ eēēk, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ ramaneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dajēēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis. Äã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ŷŷh, Jowāw na-āãj hē h'yy gan'yih doo. Äã ma met'ēēg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii —näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd

---

[‡] 11:14 P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hä P'op Hagä Do ky däng. Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bä. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hä Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yud kamehïïn paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejoo doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hä tääg ooj rat'yud kamehïïn do heen n'aa. ²² Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hä nesaa doo, bë t'yud kamanehïïn do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bëeh, Kapar-Naüm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek do bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä. Panang Sodoma häd näng doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, da hë ti badäk nä paawä panang Sodoma. § ²⁴ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hä nesaa doo, bë t'yud kamanehïïn do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

²⁵ Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo:

---

§ 11:23 Da hë ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yud kamehïïn do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä paawä sa panang.

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ãäj hë mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëëk do sa mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hë Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jããm né ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hë sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wë ÿ sahõnh hë bëeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bã da ÿ anoo bë kameh'ãäk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hë hëp ÿ mahũũm. Hanãm gó ÿ bawät sahõnh hë sa wë. Dooh ÿ h'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë ky dahé ÿÿh. Taw'ãäts hë bë ma kamet'ëëg hä ÿ bë hapäh doo. Tii bã da bë baw'yyt da bë h'yyb kameh'ãäk doo, bë h'yyb näw. ³⁰ Nahejooj bë hä ÿ ma metëek doo. Tahajaa bë ky dahé bã. Nahejooj bë ÿ mejũũ doo —näng mã Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', Saab hä m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. As'aah mã ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mã rateh'yyyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyyp do Pariséw wób rabahapäh bã, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bã ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —nãk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun mä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, jããm hë né paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyc do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bä paawä rawa bä ta ti pãw. ⁵ Dooch bë ner'ood bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyc do hã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hã ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hã ramoo boo bä. ⁶ Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooch rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hã rat'yyd mehïin sa da hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Dooch daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰ Ti yt hã m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën

* 12:6 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hã. † 12:7 Osejas 6.6

paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hä:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hä ji haso däg bä nahëë näng doo? —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mas'ää b'éé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hä, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hä né paawä? ¹² Ji mas'ääh ji kamahän do bahänh tak'öp ji kamahän ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hä —näng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kän mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk.

¹⁴ Ti m' nayyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahöm kän. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahönh hë sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog höm mäh. ¹⁶ Jesus ky ge'yym mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hä. ¹⁷ Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hä. Hahyÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸ “Hahÿ karom yÿ, y asëew däk doo, y kamahän doo.

Baad y h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé yÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahönh hë badäk hahÿ hä habong do hä

nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym
ÿÿ gó.

¹⁹ Doo da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Doo da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh
doo.

Doo da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bä kä
nesaa do hã tan'oo bä.

²¹ Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp,
rabadëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”‡

*Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg
n'aa hahÿÿh*

²² Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb
nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m'
Jesus habëë hõm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk
do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh
mä tabahapëë däk. ²³ Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb
n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo?
—näk mäh.

²⁴ Ti m' reanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:
—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó
ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa
kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky
hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa
wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —
Panang buuj sa hã hë rah'yy kawereem bä, sa wakãän na-
ãäj hë sa hã hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj
jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb

‡ 12:21 Isajas 42.1-4

hã kä. Ta daaj hẽ takahabëë bä, ta hã hẽ paawä ti tah'yy kawareem däk.[§] Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hẽ tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ãas doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hẽ ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãas do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooch aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä.**

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejãã do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ããj hẽ ji hã, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan

§ 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahëë karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu.

** 12:29 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'öp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

bä. Badäk hahÿÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ããj hē, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ããj hē ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴ Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hē ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hē ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hã. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hã.

Pariséw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä raky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Da hē badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob

†† ^{12:38} Sa hã Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

hē adēb bā, tamawoob hē ta āh, tah'ỹyb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hē adēb bā, tamawoob hē ta āh, ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bakēē da k'āāts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hē badäk hahỹỹ hã habong doo, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehĩĩn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ỹ ti hỹyh. Ti hado né paawä, dooh bē t'yyd kamehĩĩn bā nesaa do bē moo bok do hã, dooh bē eréd bā, ti hyb n'aa né hē Niniwéh buuj bē da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahē n'aa ỹynh, da hē badäk hahỹỹ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawēē naa paa m' tabana tii, tamaa newēē hyb n'aa Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromāw bahãnh ỹ ti hahỹ bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karēn bā bē maa newē bā hahỹyh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa ahõm wäd bā ta mahãnh, tabanawäng hēnh tabahew'ëēt, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Ỹ abaaj hõm p'aa hēnh ỹ hadäk do paa hã, tóp ỹh hēnh”, näng. Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã. ⁴⁵ Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bā rabajēē pēē ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kãn ta hã kä. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'öp tii kä ta hã kä nesaa doo kä. Tii da né da bē hã kä, bēeh, nesaa do moo heb'oooh

doo^{‡‡} —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajõk do hä Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakään sii hē m'. Ta w'oo hä m' rababē dāk. Rakarēn paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakään ta w'oo hä rabab'ēeh. Rakarēn mä õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ēen, jaa ti wakān haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matēg sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ēeh hahÿÿh, ān ÿ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahõnh hē Ee hÿ pong jé hawät do karēn do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ÿ hadoo, ti né hē ēen hadoo —näng mä Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēenh. Ta nabyy me tabahyy sooh.

² Hajõk kata b'ēeh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajõk doo m' ayyw b'ēeh ta takēen hä. ³ Ti m' hajõõ m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajõh jēng.

⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āats tii bä. Ti nayyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āats ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä nayyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasēng

---

^{‡‡} ^{12:45} Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ēp ta bahānh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

kóm banäng bä. Sasäng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kân baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kân baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kân ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kân baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh. ¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kân tii bä. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hã kanahën had'os doo.*

¹³ Rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bä, dooh m' tagah'ood bä sa hã. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bä bë hã.

---

* ^{13:12} Ta ti tawén kado hōm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã.

Bë hegãã had'yyt hẽ né paawä, dooh bë h'yy ganyy bä.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hä”, näng mä

P'op Hagä Do Isajas hä,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hä, hajõõ nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hõm do hadoo.

Raty gatsëë däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëëh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hẽ hahÿ bë hä ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajõk P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, hajõk baad habok do makũũh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ããs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw

† 13:15 Isajas 6.9-10

hē rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooñh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejä bä na-ãäj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hē rah'yy gejë hōm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿ hã ji bawät do hã.[‡] Dajëer hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahānh tabeaak do hadoo do tii —nāng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danāh maji hejoom do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahōnh hē raba'ÿh bä, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahōm kän. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kän jawii mahang tabahëë däk.[§]

²⁷ Ti joom danāh karom rabahōm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

[‡] 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. [§] 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hēnh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majē ŷ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeanh:

—Makarēn äã asog hōm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooch —näng sa kariw n'aa. —Jawii bē basok bä, tiriig tēeg wób bē asog hōm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabēē dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ŷ mejūū da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ŷ mejūū tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'ūūm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēeh hahŷŷ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahŷŷ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ēed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hŷ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³² Jääm nad'ēed its né paawä motaad tym bē joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahānh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ēed batooj kän ta hä kă** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahŷŷ da ta kyyh:

—Pāw makuj n'aa ŷŷnh ado däk doo, hajōng tiriig s'ēeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ŷŷnh bajōōts däk, baad

---

** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metēeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'ūūm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'ūūm.

takamekuuj wät bä kä sahõnh hẽ tiriig s'ëëb mahang††
—näng mäh.

³⁴ Sahõnh hẽ ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahõnh ta her'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hẽ m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahỹ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hã
badäk hahỹ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do
paah.”‡‡

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahỹh

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedëë hõm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bä, badäk hahỹ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahỹ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëëg hõõ gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahỹ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó. ⁴¹ Ti

---

†† 13:33 Pāw makuj jé pad'yyt hẽ tiriig s'ëëb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da. ‡‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

noo gó Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do mejũũ da ta aãs rasog hõm hyb n'aa tabag'aãs doo bã naa sahõnh hẽ nesaa do wẽ ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ook doo na-ããj hẽ. ⁴² Tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bã. Sa tẽg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bã da baad habok do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb bag'aãs doo bã. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'aãts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hỹ pong jé hawät do bag'aãs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bã kejën këe do ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bã. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bã, sahõnh hẽ tabesëem hõm ta wẽ hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bã —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ããj hẽ hỹ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bã kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wẽ, tabahõm, tabesëem hõm sahõnh hẽ ta ma ta wẽ hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo. §§

---

§§ 13:46 Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'ũũm doo: P'op Hagä Do bag'aãs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bã, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bã pooj jé ji wẽ hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hũũm wäd bã badäk hahÿÿ bã ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'ũũm do hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Karahi me tah'ỹyb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ãäj hě, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëen hã. Ahyt'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahỹỹ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó ããs rabad'oo da. ããs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahỹỹ hã habong doo. Tsyt hě rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hě ta ti ỹ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ãã maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hã na-ãäj hě ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hã tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta

mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^{***} —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kän ta tii bä naa. ⁵⁴Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taheer'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵— B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶Sahõnh hë ta änh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mäh.

⁵⁸Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

^{***} ^{13:52} Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ãäj hë baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ãäj hë hanäng doo.

¹ Ti m' ti noo gó né hē Garirej häj n'aa wahē n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëet Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hä:

—DooH P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëe bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëep Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajām sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kån ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karën do né hē. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahē n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëe wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts gëet doo gó ranu gahög hōm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kån mä ta ÿÿn hä kä. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëöp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hēnh mä ta ma matëg daheeh rabahöm kån marakate gó ta wób rabeledoh hēnh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hã. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehīn mä sa hã. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hōm mäh.

¹⁵ Tūūh däg kä m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tūūh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejō hajök do panang banäng hēnh rabahöm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jāām hë ti hanyy is āā wë ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëöp. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejūū hajök do rabehty b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-āāj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hë Ee. Man'oo däk āā tā, man'oo däk āā waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëë hōm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hōm hyb n'aa hajök do hã kä. ²⁰ Tii bä kä m', sahōnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hōm mä sahōnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hōm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hōm mäh. ²¹ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. ÿÿj, karepé na-āāj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nawayw hē ta ma matēg Jesus mejūū ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj dāk hēnh rabatsēg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedēē hōm hajōk do sa hā. ²³ Takedēē hōm do jawén paa bā m', tabasēēk ta mab hē waēē jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dāk bā m', ta mab hē m' Jesus bayyw gēēt. ²⁴ Dawēē péj mā ta ma matēg rababoo däg kán mā ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ēp maadaka betaam marakate hā. Dooch m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kán sa wē tamii pongjó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pongjó hana doo, tak'ēp mā rabeỹm bong.

—Wät ta ti dajēp do saw'ēēng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ēp rabeỹm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nawayw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eỹm manäh! Ỹ ti hỹh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ōm tado bā, ỹ mamejō tamii pongjó a wē ỹ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ēēp ana —näng mā Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsēg nyh, ti m' tamii pongjó tabahōm kán mā Jesus wē. ³⁰ Ti m' tak'ēp bah'ood bahēm do tabahapäh bā m', tabeỹm wät mäh. Ti m' ta du doo bā m' tadasug jēng bā, tak'ēp mā tageēēnh Jesus hā:

—Ỹ medēēb Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nawayw hē m' Jesus moo maso dāk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do ōm! —näng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mā ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsēg t'oonh bā m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mā raj'aa etsē. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē ōm —näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kån. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa raba-hapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hë hëej ta ti w'oo hä hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶ Ti m' rabetsëë ta hä tabanoo nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãäj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëëk doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejō wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makü ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ỹ raweh'ëeh. Sa kyyp tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ỹỹ. ⁹ Doo kèh ỹ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hẽ ti ta ti ỹ rahyb n'aa jew'yyk doo”[‡] —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ỹ her'oot do hã. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hã. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hã —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hẽ tado Parisëw sa hã? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hẽ joom Ee hỹ pong jé hawät do nejom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahũm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahũm bä, gadarong doo hënh rakajäk séd hã —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hã hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hã. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hẽ ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hẽ tabana ji da hadoo do

[‡] 15:9 Isajas 29.13

ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä[§] —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿynh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahöm hēej panang Tiir häd näng doo, Sidön häd näng do nedaa bä badäk doo hēnh.

²² Ti m' ÿynh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kän Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahÿh d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makū panaa, —näng mäh —ÿ mat'yyd mehïin! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ÿynh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahÿh d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Ër jawén tabana. Tageëej had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ÿynh hä Jesus ky hadoo:

---

§ 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makū mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahänh Pariséw ran'oo bä. Dooch ragenaag bä, hajõõ nuu me, sa wahë makū mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

—Jããm hẽ Isaraéw buuj dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do sa wẽ y P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wẽ ta taron nu paa me ỹynh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—Ỹ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ãäts hẽ nado karepé sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa masããh awaar taah hã —näng mã Jesus kyyh ỹynh hã.

²⁷ Ti m' ỹynh ky gadoo. Jesus kyy gó né hẽ m' taky hõm:

—Ehub né hẽ õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hẽ rabawa sa danãh waa hyyj tũũ kajãk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kãn ta hã:

—Tak'ëp né hẽ mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ỹ an'oo dãk hã ỹ metsëë doo —näng mã Jesus ta hã.

Ti m' ti noo gó né hẽ tabahub dãk ỹynh toog.

Hajõng sa nahëë Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahỹyh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kãn. Karaj'aa Garirej hãd nãng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoop. Waëë hã m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajõk rabana ta wẽ. Ramenaa ta wẽ nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajõk nahëë enãh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enã padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tii bã hab'ëëh do rabahapãh bã, rahyb n'aa meuuj kãn mäh. Ti m' raj'aa etsëë kãn P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahỹyh

³² Ti m' Jesus naëëj nã ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehĩn hahỹ ẽr wẽ kata pad'ëek doo. Tama-woob dæg ta āh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karẽn bã sah me rabaaj hõm bã. Naheba padæg da, degõn jẽng da sah mahỹj ta hõõ bã —nãng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajõk né hahỹh. Nyy bã āã baw'yyt babä sa waa? Dawëë bã. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hẽ pãw bẽ wẽ? —nãng mäh.

—Ti anãng setsi pãw, pawóp its tah'ỹb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejũu hajõk do rabehyy b'ëeh tũu. ³⁶ Ti m' tabasog dæk pãw, tah'ỹb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bã m' taganebäh boo kãn, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kä. ³⁷ Tii bã kä m', sahõnh hẽ m' rabawëë bong. Wog enä hõm mã sahõnh hẽ. Ti m' rabawëh do jawén paa bã m' mad'aak do ta ma matëg rabata dæk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ³⁸ 4 miw mã ajyy ti hawëë bong doo. ÿj, karepé na-ããj hẽ m', dooh m' taketsén bã. ³⁹ Ti m' hajõk do hã Jesus kedëë hõm jawén paa bã, tagatsëg sooh mã marakate gó. Ti m' tabahõm kãn hëej panang Magadãn häd nãng do nedaa bã badæk doo hẽnh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wẽ. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejũu mã tapahuuj bã sa matym haj'aa wẽ hã.*

---

* 16:1 Jesus wẽ Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ti. Dooh raky dahé bã P'op Hagä Do mejũu do Jesus tado bã. Sa hã péh, dooh Jesus haja bã wẽ hã tapahuuj bã, rawén mejũu sa matym haj'aa Jesus pahuunh wẽ hã. J'ooj madæk doo me ramejũu do hyb n'aa, Jesus wén manetëh sa hã rakarẽn do paawä.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³ Bãp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëëh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëëh do hä.† ⁴ Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kãn sa mahãnh. Panang s'ee hënh mä tabahõm.

Parisëw, Sadusëw rama metëëk do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa päw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Parisëw, Sadusëw sa päw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana päw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëëh. H'ëëd hyb n'aa bë hyb n'aa tón päw bë mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nä bä bë hä? Bë mabaan hõm 5 päw ÿ etyn bong do 5 miw sa

---

† 16:3 Hajõng Jesus pehuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä.

hã? Bë mabaan hõm nyy hẽ kawaju bë gedẽ hõm mad'aak doo? ¹⁰ Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hẽ arook bë gedẽ hõm mad'aak doo? ¹¹ Hëd n'aa bë h'yy ganenä nã pãw ky n'aa nado bë ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakã da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ÿÿ —näng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bã. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hënh Jesus kajaa bã, tabeaj kãn mã ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mã Eriij makũũh. Ta wób noo m' òm mã Jeremij makũũh. Ta wób noo m' òm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mã sa kyyh ta hã.

¹⁵ —Bë hã ënh? Jaa ÿ bë hã ënh? —näng mã Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagã Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagã Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bã a hã metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hã metä wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hã ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa

doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo, kahüüm had'yyt da. ¹⁹ Ý anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa. † Badäk hahÿÿ bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿÿ bä manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahöm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajöng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta äh tabado däk bä ÿ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ÿ karën tii d' a hä —näng mäh.

† 16:19 Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “Ý anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tëg. Badäk hahÿÿ bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿÿ hä masood höm doo, hÿ pong jé kasood höm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tëg, sahönh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tëg nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

—J'eep! Ahöm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb!§ —näng mäh.
—ÿ mah'yib panas'ëeh. Doo mah'yib dëe bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yib däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bä na-ääj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, ta h'yib tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Héd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yib tym banesaa hënh tahõm bä? Doo ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yib tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bä da ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hë sa hä ta sãm. ²⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong doo, rahapäh nä da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ääs do hä ÿ bag'ääs doo. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

§ 16:23 Jesus h'yib hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wät.

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hỹjy mā ti Jowāw. Ti m' rabas'ēēg kån waēē p'op nu dāk do hā. Sa mab hē m' rabasēēk. ² Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papỹjy bag hadoo mā Jesus mamets gabar'ēēng dāk. Tak'ēp mā ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ēēh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hā:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'āäts hē babä är hā! —näng mäh. —Makarēn bä tamawoob hē ta tób n'aa ȳ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bä nayyw mā wē puh gabarēēh do tabadäng sahōnh hē sa hā. Wē puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹjy d' mā ta kyyh:

—Hahỹ tah ȳ, tak'ēp ȳ kamahän doo. Baad ȳ h'yy gadajang ta wē. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matēg ramaa napäh bä m', tūū m' rabehyy b'ēēh tak'ēp rabe'ȳym do hyb n'aa. Tūū m' sa maboore me rabehyy b'ēēh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wē, ti m' sa hā tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bē as'ēēg bēh! Bē eỹym manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'āās bä m', jāām hē Jesus rahapäh. Doooh boo m' Jesus pa hab'ēēh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahỹjy d' mā ta kyyh:

—Bē her'ood manä ta wób hā bē hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kã dejēp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma meheték do raher'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹² —Ti hadoo né hē, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepëe bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ÿÿh, Aj'yuy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahoop da na-ãäj hē —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' hajõk do rabab'ëeh bä, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë.

¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yuyd mehïin tah ÿÿ —näng mäh. —Mera. Tüü takepëed had'yuyt hē, tsanamäts däk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hä ta nahëe adëe bä, hajõõ nuu me tëeg hõõ gó takadewëes. Ta me tabahop na-ãäj hē —näng mäh. ¹⁶ —ÿ mana wät a ma matëg sa wë. Doo rahaja bä rado hõm bä ta nahëeh —näng mä aj'yuy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

---

* ^{17:13} Rukas 1.17 hä na-ãäj hē takerii däk hahÿ ky n'aa. Eriij makü bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Doo Jowāw hä Eriij makü kesog bä, jããm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajōō nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? Ý häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëëp pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hä hadäk doo, Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banä kän pahëew hä hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëë hóm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch baad P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanny bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahÿ waëë bë mejüü takahÿÿd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'yy kae bä, dooh paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹—Jääm hë P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ PongJé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³ Ý radaj'ëëp da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëë suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh[†] —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿÿ d' mabad'oo dajëër gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëëj karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakgy. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegää, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tëg hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hä, hä ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

[†] 17:26 Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejö bä tepaag höm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahỹ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó, * dooh tabad'op hë bë haja bä hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahỹ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahānh hyb n'aa jawyk do hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät yỹ gó hahỹ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, y né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kän:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hũü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahānh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahỹ karapee hedoo doo, hä y h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta säm, badäk hahỹh hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tany had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti

---

* 18:3 Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nayyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wē sét a mooh, sét hē a tsyym, tēeg hōō gó, nadëek doo gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wē sét hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wē had'yyt hē rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagä n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyng manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagä Do mahānh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāäh see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masāäh waë hēnh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ää kanapëe wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatseebe né paawä, ta bahānh tatsebé kanapëe wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masāäh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karēn bä dawëë ta mahānh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶ Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahönh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.[†] ¹⁷ A sii mamahüüm do sa kyyh na-ääj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahönh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Èr uuh dajëer gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ bä bë nanoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahÿÿ bä bë anoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta see bë ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿ bä, pawóp hë bë wób séd hä bë h'yyb hedo bä bë ky n'aa etsëe do hä,

[†] 18:16 Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da.

Ee h̄y pong jé hawät do anoo né da bë hä. ²⁰ Bë hä tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ỹ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ỹ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yūd manehīn do panyyg n'aa hah̄ȳh

²¹ Ti m' Peed bana kän Jesus wē, ti m' teanh mäh:

—Ma matēg, nyy hē nuu me makarēn ỹ hyb n'aa mabaan h̄j ỹ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bä hä ỹ̄? Setsi nuu me apäh ỹ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hē hah̄ȳ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hōm had'yyt hē[‡] —näng mäh.

²³ —Ta tii da ỹ wén mejū̄, hah̄ȳ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa h̄y pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hēj bagā n'aa. Kūūt enäh ta karom ta wē. Tii bä tanaēēnh ta wē ta karom sa kūūt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wē ta karom see tak'ēp kūūt eh doo. 10 miw moweed tak'ēp ky n'aa gebah do ta kūūt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ēp ta bahānh haeh do hyb n'aa ta kūūt, ta kariw n'aa mejū̄ rabesēm hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ỹ̄m, ta taah, sahōnh hē ta wē hanäng do na-āj hē, ta kūūt sām hata.

²⁶ —Tii bä, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wē, ti m' tak'ēp tabetsē ta hä. Hah̄ȳ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'āan manä wē ỹ̄”, näng. “Magadaa bä, sahōnh hē kūt ỹ̄ ỹ ep'aak da a hä”, näng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yūd

[‡] 18:22 Hah̄ȳ da Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'ääts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanäng pé m' tii.

mehīn k̄an. Ti tabawug h̄om sah̄onh h̄e ta k̄ūit, ti m' tabanoo baad tabah̄om hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób b̄a naa. Tamah̄om me takataa ta da hadoo do see ta w̄e k̄ūit n̄ang doo. 100 moweed its ta k̄ūit. Ti tamaso d̄ak ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso d̄ak, ti taky hadoo: “Nayyw h̄e mepaag a k̄ūit!”, n̄ang.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy h̄ang ta w̄e, ti tak'ep tabets̄e ta h̄a: “Nayyw h̄e kawaj'ãan man̄a w̄e ȳy”, n̄ang. “Magadaa b̄a, sah̄onh h̄e k̄ut ȳy y ep'aak da a h̄a”, n̄ang.

³⁰ —Tii b̄a, tak'ep tabets'ẽe né paaw̄a, dooh takar̄en b̄a tamaa new̄e b̄a ta da hadoo do ets̄e doo. Ti tamej̄ū ta da hadoo do radaw̄ats ḡeet hyb n'aa ta k̄ūit tabep'aak b̄a k̄a. ³¹ Ti tak'ep h̄aj n'aa wah̄e n'aa karom w̄ob rah'yy kawaj'ãan bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do w̄e rabahap̄ah b̄a. Tii b̄a rabah̄om k̄an sa kariw n'aa w̄e, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² —Tii b̄a sa kariw n'aa mej̄ū ranāēnh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta h̄a: “Karom ky nesaa do om̄!”, n̄ang. “Sah̄onh h̄e a k̄ūit ȳ bawug h̄om tak'ep h̄a ȳ mabets̄e do hyb n'aa. ³³ Taw'ãats h̄e mat'yyd mehīn w̄ad paaw̄a a da hadoo doo, om̄ ȳ t'yyd mehīn w̄at doo da”, n̄ang. ³⁴ Tii b̄a kawaj'ãan gó ta kariw n'aa bahāēj d̄ak ta karom ragadahew'ees doo b̄a haḡa n'aa sa h̄a, karom rarej̄ã hyb n'aa sah̄onh h̄e ta k̄ūit tabepaag h̄om b̄a k̄a —n̄ang mã Jesus. Panyyg gó tabeh'ũm.

³⁵ Ti m' taky hado k̄an:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee h̄y pong j̄e haw̄at do bad'oo da sah̄onh h̄e b̄e h̄a, b̄e h'yyb gó naa b̄e hyb n'aa manabaan b̄a b̄e h̄ȳj ky n'aa hedoo doo —n̄ang mã Jesus kyyh.

19

Doohji ȳym ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taher'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hēnh tabahõm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēej. ² Hajõk mä ta jawén hah'üüm. Nahēē enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahȳyh da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyc do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hõm bä ta ȳym, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bē ner'ood bä g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hā, nyy da sahõnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do aj'yy ȳynh daheeh tapehuunh? ⁵ Hahȳyh da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta ȳyn mahānh kä sa m'aa hēnh kä, tagatēē hyb n'aa ta ȳym kä. Takatēē jawén paa bä sét rabahado padēek ta ȳym daheeh”,* nāng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kän. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —nāng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bä, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejūū ji erii dāk ji ȳym ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'üüm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bē ȳ maher'oot hahȳyh da: Jé ta ȳym heréd hõm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä,

---

* 19:5 Genesis 2.24

tii bä ỹ̃nh see hã takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ỹ̃m h'yyb tarejãã tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Tii d' tahado bä ji ỹ̃m ji patug ky n'aa hã, taw'ãäts hë dooh ji kat'ëë bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh sahõnh hë rahaja bä ragado bä tii. Jããm né hë P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëë doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hë tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.† Ta wób rakanetëë hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ãäts hë tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahỹ̃h

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëëd is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ỹ̃m mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ỹ̃. Bë geãm manäh. Hahỹ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee hedo padëëk doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahõm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahỹ̃h

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëëd baad hadoo do ỹ̃ moo wät da edëb had'yyt do ỹ̃ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ỹ̃ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

---

† 19:12 Ta wób rah'ëëd ehõk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã.

—Häd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meanh? —näng mäh. —Jããm hē sét hē baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ãäts hē maky dahé ta ky n'aa jaw'yuk doo, makarēn bā magadoo edēb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'y y eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿym nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. ¹⁹ Mawehëe a yb, mawehëe a ÿyn. † Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da” § —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'y y ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hē tii hã —näng mäh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarēn bā baad had'op doo da mawäd bā P'op Hagä Do matym gó, abaaj hōm, mesëem hōm a wē hanäng doo. Man'oo ta sām paa kas' uut do sa hã. Tii d' madoo bā hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wē ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'y y maa napäh bā Jesus her'oot doo, ahōm kån Jesus mahänh. H'y y katón wät mäh, tak'ëp tawekāp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hē wekāp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bā gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekāp do sa hã P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

† 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ënh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëëd da äã gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëëh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹ Hëp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kån da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëëk hahÿÿ hä hÿ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hä, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo

bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahöm kän ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hē moweed denaari häd näng do taky däng sa hä ta säm, sét adëb bä ramoo bok do säm. Baad ub mä ti sa hä. Tii bä ta joom banäng hēnh tamejũũ ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papỹỹj, p'aa hēnh tabahöm kän rabahesäm hēnh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hä: “Bē na-ãäj hē bē ahöm jóm ỹ uwa mahang bē moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ỹ bep'aak bē hä”, näng. ⁵ Ti rabahöm kän. Ti p'aa hēnh tabahöm wasyk, tug bä na-ãäj hē, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wē ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papỹỹj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bē moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooh äã hats'yyt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bē na-ãäj hē bē ahöm jóm ỹ uwa mahang bē moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papỹỹj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hä: “Manaëëj sahõnh hē moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do säm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do säm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do säm”, näng.

⁹ —Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hē moweed denaari häd näng do ramoo bok do säm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hē, séd pénh né hē ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad

---

* ^{20:1} Hahỹ panyyg hä Jesus metëëh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hỹ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëëk na-ãäj hē.

nado sa hã ta danãh bad'oo doo da. ¹² Hahỹỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajyy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hẽ sét hẽ oor its ti ramoo bok”, nãk. “Ãã tak'ëp ãã moo boo paawã, tabajuu bã, ãã gadoo do pénh ragadoo”, nãk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawã sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hä: “Najis yỹ”, nãng, “doo h õm y wad'ii bã. Sét denaari né paa maky dãng mamoo wãt do sãm”, nãng. ¹⁴ “Magado dãg, ahõm kã. Tagadëëg ub y ats'yyt doo, magadoo do pénh né hẽ y karën y anoo ta hã”, nãng. ¹⁵ “Doo h g'eeh y haja bã y karën doo da y adoo bã dajër yỹ me? Mahyb n'aa jewës apãh y betsëëh do hyb n'aa?”, nãng joom danãh kyyh.

¹⁶ —Ti hyb n'aa kã —nãng mã Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kãn da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kã hyb n'aa sekog padãg its —nãng mã Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁷ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahõm bã, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

¹⁸ —Ër ah'ũũm Jerusarënh hënh —nãng mãh. —Yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, y da rahaëëj dãk da P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ããj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da yỹh. ¹⁹ Y rahaëëj dãk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, y raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, y rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hã y rabepëëm dãk hyb n'aa kã y dajëp hyb n'aa. Tii bã, tamawoob hẽ ãh y tabahadoo bã da, y d' ganã wãd kãn —nãng mã Jesus.

Tsjaaq, Jowãw sa yỹn etsëë do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿyn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿyn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëe Jesus banoo hyb n'aa tetsëe doo.

²¹ Ti m' Jesus eanh ta hä:

—H'ëed ti makarën? —näng mäh.

Ti m' ÿynh ky hadoo:

—ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa ÿyn kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ÿynh taah hä:

—Dooch bë hapëe bä ti bë etsëe doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä ÿ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hä.

—Ää hajaa! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëe do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëe doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. ²⁵ Ti m' Jesus naëej nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh.

²⁶ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷ Bë mahang karën

---

† ^{20:21} Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa ÿyn karën paawä.

pé ta wób sa bahānh nu gadäk péh, taw'ãäts hē bë wē takadad'uuh. Taw'ãäts hē da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸Taw'ãäts hē ÿÿh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'y'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hã, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëëh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëëj bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehññ ãäh! —näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hēnh rabab'ëëh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëëj magyys hē:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehññ ãäh! —näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëënh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed ti bë karēn ÿ moo wät bë hã? —näng mäh.

³³ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Ãã karēn p'aa hēnh ãã begãã padëëk —näk mäh.

³⁴ Jesus t'y'yd mehññ mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nayyw hē rabahapëë padëëk p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

21

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hēnh rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahỹyh d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hēnh bë pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nanyw hē da bë baw'yyt jumeto ȳnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rababëeh. Bë asood höm da, séd hä bë manaa wawëë hē —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahỹyh da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn. Badah takatajooch p'aa hēnh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' taher'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä taher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahỹyh da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahỹyh da d' mamaher'ood Sijōn* buuj:
Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da.
Kaja hē da ta h'yyb tamahüüm sahōnh hä.
Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarēnh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahöm kän. Jesus mejüü doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ȳnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus

* 21:5 *Jerusarēnh* panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-ãäj hē kä ramaneëj kän Sijōn . † 21:5 Sakarija 9.9

bas'ëög so kån jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajõk ta tii bä. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hä padëök do paa rat'ëög hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëög hõm mä ta tyw n'aa me.† ⁹ Ti m' sahõnh hẽ pooj jé hah'ũũm doo, duu hẽnh han'aa do na-ãäj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Õm äã j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§

Hỹ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh hẽ panang buuj ratsebee kån, sa wób reanh mäh:

—Jaa ti hỹ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hỹh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahỹh

¹² Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ãäj mäh. Ti m' tabaũũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ãäj mä taũũj bëeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahỹ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yĩ ji maneëenh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsë do tób n'aa”** —näng mäh. —Hỹ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

† 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä. § 21:9 Saaw-Mo
118.26 ** 21:13 Isajas 56.7

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ãäj hē ramenaa ta wē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahēē Jesus basog hōm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ãäj hē rakawajãän mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajãän na-ãäj hē karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadē doo gó hab'ēēh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

—Ōm ãä j'aa etsē, Dawi panaa! —näk mäh, hajōō nuu me rageēēnh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hē moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ãäj hē rahajēm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh mamaa napēē bä karepé a hã raj'aa etsē doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooh g'eeh bē ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hã? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ãäj hē ōm raj'aa etsē man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd däk mä Jerusarēnh. Panang Betanija häd näng doo hēnh tabahōm. T'ī hēnh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarēnh hēnh tamatēēh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ãäs mä teag bä. Dooh m' ta hã ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hã taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! —näng mäh.

---

†† 21:16 Saaw-Mo 8.2

Ti m' nayyw hē joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nayyw hē tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:
—Nyy da nayyw hē joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ãäj hē bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hã ÿ moo wäd wät doo. Ti bahãnh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿ da bë hajaa tii bä bë mejō bä hahÿ waëë hã: “Ahöm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëëk bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?‡‡ —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hã jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

‡‡ ^{21:23} Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ãäj hē rawén eanh. Jesus hã he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēēw bong.
Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó ər noo bä, teanh da ər
hā tii bä: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da.
²⁶ Ajyy kyy gó ər noo bä, hajōk do kawaj'āān da tii bä ər wē,
hajōk do hā m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb
Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooh āā hapēē bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āāj né hē dooh ỹ her'ood bä ky gabuuj nāng do
hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mä ta kyyh sa hā.

Aj'yy pawóp hē taah nāng do panyyg n'aa hahỹyh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hā:

—Nyy d' bē hā hahỹ panyyg? —nāng mäh. —Ti awät
aj'yy pawóp hē taah nāng doo. Ta see pé noo gó wah'ēeh
hadoo do hā tamejũ sa joom uwa häd nāng do mahang
tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ēeh hadoo
do ky hadoo: “Dooh. Dooh ỹ ahōm bä”, nāng. Tii d' né
paawä ta kyyh, nayyw hē ta h'yyb tabah'ỹýt, ti tabahōm
tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wē sa yb
bahōm. Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti
ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. Ỹ né ahōm”, nāng. Tii
d' né paawä ta kyyh, dooh tahōm bä.

³¹ Ti m' Jesus beanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —nāng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũ doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ỹỹj hajōk do
sii haỹyh do na-āāj hē, bē pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op
Hagä Do bag'āās doo hēnh. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot

doo. ³² Ta tii d' ŷ wén edoo ta tii hã, Jowãw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hã. Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ŷÿj hajök do sii haÿÿh do na-ãäj hë, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowãw metëëk doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa hã, Judah buuj sa wahë n'aa sa hã na-ãäj hë.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:§§

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. — Hÿ hadoo aj'y'y bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahõm dawëë. ³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëëk. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahãnh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hã. Rarahejäã né tii d' ênh. ³⁷ Tii bä, tagadëëg ub tamejüü ta t'aah. “Tah ŷ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Ër ado hõm

§§ 21:33 Ta wë kamaj'ïi do sa hã ti tabaher'oot.

ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahānh, ti ranaboh jad kån —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁴⁰Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooch d' tat'yid mehīn bä sa hä. Tii bä, ta kaser n'aa wób hä tabahaëēnh da ta joom, joom wah'ëē däk bä kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yik doo, hỹ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hẽ er hä tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³—Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bẽ ỹ maher'oot hahỹh: P'op Hagä Do bag'ääs do kado hõm da bë mahānh. Kan'oo däk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.‡‡‡ ⁴⁴Sahõnh hẽ hahỹ pä hadoo do ty n'aa ges'yik péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëē bä, sahõnh hẽ ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw na-ãāj hẽ ramaa napäh bä panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä

*** ^{21:42} Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ãāj, dooch rakarēn bä Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yik do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ††† ^{21:42} Saaw-Mo 118.22-23 ‡‡‡ ^{21:43} P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hẽ tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

panyyg ky n'aa gó sa hã. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hẽ, e'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'eë do sa hã. Rawén e'ÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hã.

22

Hÿ pong jé jãh haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

² —Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëej bagã n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³ Sahõnh hẽ ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũũ ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bã rana bã.

⁴ —Tii bã ta karom pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh tamejõ kãn. Hahÿÿ d' ta kyyh sa hã: “Bẽ maher'ood ÿ atsyyd bong do sa hã, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bẽ maher'ood, masãh ÿ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ããj hẽ ÿ naboh jat jãm tä n'aa. Sahõnh hẽ takaja däk. Bẽ maher'ood ÿ ats'yyt do sa hã, tah ÿ katëe do jãm n'aa hënh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagã n'aa.

⁵ —Tii bã, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bã. Kats'yyt do paa ah'ũũm ta s'ee hënh. Ta joom banäng hënh ta see bahõm, tamoo wät doo hënh ta see bahõm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek häj n'aa bagã n'aa karom, rarahejãã, ti radejëeb kãn. ⁷ Tii bã, tak'ëp hëej bagã n'aa kawaj'ããh kãn ta ti taky n'aa napäh bã. Tii b' tamejũũ ta warahén sa wë. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kãn ta karom wób sa hã: “Kaja däg né paawä tah ÿ katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ÿ

atsyyd wät doo, dooh ÿ gado wäd bä jäm hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bä. ⁹ Hÿÿ kä, bë ahöm panang tyw n'aa kajatsëk doo hēnh hajök do rabab'ëeh hēnh. Bë atsyyd nä sahōnh hē bë aw'yyt doo”, näng hëej bagā n'aa. ¹⁰ Tii bä ta karom rabahöm kän panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bä raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ãaj hē. Tii bä kä, gabad'ëë däk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bä kä, hëej bagā n'aa, jām noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bä tabahapäh aj'yy jām katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hã: “Najis ÿÿ”, näng, “doo paawä ta tii da majëe suun bä manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Doo ta kyy péh. ¹³ Tii bä ta karom hã hëej bagā n'aa ky hadoo: “Bë moo maw'yyd däg, bë tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bë dawäts nä gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hëej bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Hajöõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hōm doo* —näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Parisëw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah

---

* ^{22:14} Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarën bä ragado bä Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo.

buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooh maky n'aa ehỹyd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?[†] —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyp nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ỹ hyb n'aa ỹ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. ¹⁹ —Bë metäh hä ỹỹ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo.

²⁰ Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahỹỹh? Jaa häd hahỹ kerih do ta hä? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

[†] 22:17 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooh ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñ né hë ta hä reaanh doo.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahöm kån mä ta mahānh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahỹyh

²³ Ti m', ti noo gó né hē rakajaa Jesus wě Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahỹyh d' mä sa kyyh:

—Ma matëgl! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'yy dajëb bä, ta yým teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hỹyh mä gat'ëë däk tii, ta hỹyh makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hỹ hadoo aj'yy 6 ta hỹyh ää mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta yým. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hỹyh seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hỹyh makü yým paah. ²⁶ Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hē m' raget'ëë bok ta ti yýnh. Sahõnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hē dajëp. ²⁷ Tii kä m' yýnh dajëb kån —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do yým kä ta ti yýnh ti noo gó kä? Sahõnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hē —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hỹ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh.

³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahỹ bë

hã P'op Hagä Do her'oot doo?‡ 32 “Abaraãm hagã yÿh, Isak hagã yÿh, Jakóh hagã yÿh.” Doooh, “Abaraãm makû hagã, Isak makû hagã, Jakóh makû hagã”,§ tanoo bã. Dejêp do hagã n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedêp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

33 Ti m' hajõk do ramaa napäh bã ta ti taheer'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

34 Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bã, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hã m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa.

35 Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

36 —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

37 Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'êp bë kamahän Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'êp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”** 38 Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'êp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. 39 Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da”†† —näng mäh. 40 —Ji kamahän do hã tabana né hë sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk

‡ 22:31 Mosees hã né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hã na-ääj hë taheer'oot ta kyy kerih do raner'oot bã, ti hyb n'aa bë hã P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § 22:32

Esodo 3.6 ** 22:37 Dew-Teronom 6.5 †† 22:39 Rewitikos 19.18

doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa na-ãäj né hē —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hã m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hã:

⁴² —Nyy da bë hã Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hã? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo: 'Aso hup ÿÿ hēnh, si ÿ mabag'ãäs hyb n'aa a majĩ ÿ nes'ëem bä kä.’ ”#

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reeaj boo bä kä ti bahānh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reeaj bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hã, ta ma matëg hã na-ãäj hē Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ãäj né hē rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hã. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē bë ky daheeh sahōnh hē bë hã ramejũũ doo. Ramejũũ do bë

22:44 Saaw-Mo 110.1

ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ý wén her'oot, dooh rama metëëk doo da rabooh, ta see da rababok. Doooh né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴Tak'ëp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'y'yb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵—Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji mabooh hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëët ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëëh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëëh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. ⁷Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheäm bä. Rakarën ji maneëënh “ää ma matëg”.

⁸—Bëëh, bë an'oo manä bë ramaneëënh sa “ma matëg”. Ta tii d' ý wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹“Ee” bë maneëëj manä ta wób.‡ Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰Bë an'oo

* 23:5 Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa mabooh hä, sa moo s'yÿ hä na-ããj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëë bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëëh hyb n'aa.

† 23:5 Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ 23:9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneëënh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëënh raweh'ëëh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëëh doo.

manä sa h'yyb mahōm n'aa bë tii d' ramaneëj bā. Ta tii d' ȳ wén her'oot, sét hē bë h'yyb mahōm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karēn pé ta wób sa mahānh ky n'aa etsēh péh, taw'āāts hē sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ēh doo, kadad'uu dāk da P'op Hagä Do an'oo bā. Jé ta daaj hē kadaduu doo, kawehē dāk da tii, P'op Hagä Do an'oo bā.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do hā, Pariséw hā na-āāj hē Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Baad nado bë hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsē h̄y pong jé hawät do bag'āās doo, ta bag'āās do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karēn bā tabag'āās do karapee bë do bā. Jé karēn do hā bë gatsē sa mahānh. [¹⁴ Baad nado bë hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Baad nado bë hā Pariséw. J'ooj madāk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wē hanäng do bë esok. Ti bāp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsē, bë hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahānh tak'öp P'op Hagä Do rajāā da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Baad nado bë hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawē, jé pad'yyt hē bë ahōm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metēek do tagadoo hyb n'aa. Tii bā, bë karapee tabahado dāk bā kā, tak'öp nes'aa däg, bë nesaa do bahānh däg bë an'oo bā. Bë nemuun

tabanesaa hēnh tabahōm bē an'oo bā. §

¹⁶ —Baad nado bē hā, sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo! Hahỹỹ da bē ky hetēg: “P'op Hagä Do tób n'aa hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ti ta tii. K'ääts tēg gabarēēh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hā hanāng do hā ji ky dēē bā kā, tii bā dooh tahaja bā ji ky kahỹỹd bā. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. ¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-āāj hē bēēh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk k'ääts tēg gabarēēh do ta gó hanāng do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hē tii, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēēw dāk hanoo do hyb n'aa k'ääts tēg gabarēēh doo. ¹⁸ Hahỹỹ d' bē kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo dāk do hā ji ky dēē bā kā, tii b' dooh tahaja bā ji ky kahỹỹd bā ji ky dāng doo. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. ¹⁹ H'yy ganehot do né hē bēēh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē takasēēw dāk ta jó kan'oo dāk doo. ²⁰ P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hā ky dāng doo, sahōnh hē ta jó kan'oo dāk do hā na-āāj hē taky dāng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hā ky dāng doo, ta gó hanāng do hā, P'op Hagä Do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii. ²² Hỹ pong jé hā ky dāng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hā taky dāng tii. P'op Hagä Do hā, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii.

---

§ 23:15 Banesaa hēnh sa karapee rabahōm ran'oo bā, dooh P'op Hagä Do karēn do tado bā do hyb n'aa sa hā rama metēēk doo. Sa daaj hē rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metēēk do sa hā.

23 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuu j men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehïin bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hä, y hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hä bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. ²⁴ Sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asõõ né paawä bë eëek doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahänh, nepäh bë hä bë karëëb jëng kameer** —näng mäh.

25 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hä bë h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yy ganehot do bë Parisëw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad

---

** 23:24 Parisëw rasõng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëëb jëë bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hä rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hä dooh rahyb n'aa matakä bä.

ub bē kanek. Tii bā kā, sahōnh hē baad dāg†† —nāng mäh.

²⁷ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Parisēw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bēēh. J'ooj hē tabanām. T'ōp, ta gó, séd dó dajēp do k'yy. Séd dó hasaats jēng doo. ²⁸ Ti hadoo bēēh. J'ooj hē, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bēēh, ji ed'oo. Bē h'yyp gó, j'ooj madāk do had'yyt hē bēēh. Heh'äät nado bē h'yyp. P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bēēh —nāng mäh.

²⁹ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Parisēw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ēēb bē tema. Ta hetsó n'aa bē moo bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakēē bā. ³⁰ Hahȳy da bē kyyh, ta tii d' bē wén d'oo: “Äā wahē makū rababong noo gó äā aboo bā paawā, dooh paawā äā masaa bā äā wahē makū sa hā P'op Hagā Do ky n'aa rod dej'ēēp doo”, näk bē kyyh. ³¹ Ta ti bē her'oot do hā bē hā hē bē ky n'aa katepaa. P'op Hagā Do ky n'aa rod dahej'ēēp do sa panaa bēēh, bē nooh. Bē daaj hē bē kaher'oot ta ti ky n'aa hā. ³² Ti b' hāā éh. Bē hajaa nesaa doo, bē wahē makū du doo do paah!‡‡ —nāng mäh.

³³ —Aw'yyp hadoo bēēh! Aw'yyp taah né hē bēēh! Nyy da bē ed'oo bē ked'ēēp tabanesaa doo hēnh bē P'op Hagā Do ky n'aa etyy do mahānh? ³⁴ Taw'ääts hē bē maa newē

---

†† ^{23:26} Kanek ky n'aa me Jesus ma metēēk sa h'yyp ky n'aa. Taw'ääts hē pooj jé ji benām t'ōp ji h'yyp, tii bā sahōnh hē ji hā, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad dāg na-āāj hē. Ti né hē tahanāng pé né ti kanek ky n'aa me teh'ūūm doo. ‡‡ ^{23:32} Jesus h'yyp hapāh rakarēn do radaj'ēēp. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hā. Takarēn paawā rah'yyp kadaw'uuh rahyb n'aa newēē do hā.

hahỹyh: Ỹ mejũũ da bẽ mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ỹ mejũũ da ajyy tak'öp hajaa doo. Ỹ mejũũ da P'op Hagä Do kyyh ma mehetek doo. Sa wób bẽ dej'ëöp da, sa wób bẽ epëem da b'aa kajatsäk do hä. Ỹ mejũũ do wób bẽ hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bẽ yd naherot do yt hä. Sa wób bẽ no n'aa masoo da badäk hahỹ haw'ãäts hẽ. ³⁵ Ti hyb n'aa bẽ hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hẽ baad habok do badäk hahỹ hä radej'ëöp do paa sãm baj. Abéw ranabooh noo gó du däk do né hẽ tii. Tii kä tagadëög ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëöp doo kä. Ti bẽ daj'ëöp paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ỹ né hẽ hahỹ ỹ her'oot doo: Bẽ hä kä, da hẽ habong do sa hä, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hẽ radej'ëöp do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'uut bẽ wẽ P'op Hagä Do mejũũ doo, radejöp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ỹ karën paawä ỹ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ỹ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ỹyn ta kæg yt hä tata bẽeh do mo n'aa me. Tii da ỹ badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ —Bẽ hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bẽ panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bẽ panang. ³⁹ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén her'oot ta tii: Dooh da ỹ bẽ hapëë wäd bä kä. Jããm né da p'aa hënh ỹ bẽ bahapäh da bẽ h'yy kawareem bä, hahỹ da bẽ her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooch da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũũ. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajõk da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajõk da rawedii. ⁶ Kaneb'ooch do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooch takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejää, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajää da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajõk da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooch hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajää sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajõk da ti anäng

ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ȳyh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'öp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ȳy, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da h̄y pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hah̄y ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hah̄y hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hah̄y bahëej jëng do kaja kân da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'öp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëë däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'öp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!* —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'öp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hë.† ²¹ Tak'öp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hah̄y du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'öp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti

* ^{24:19} Tak'öp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † ^{24:20} Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hõm bä.

hyb n'aa da taw'ääts hē bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hä, tabahahēem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ŷ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gagog hōm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedēp péh. Ta wē tasēew hōm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hōm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²³ —Ti noo gó, “Wät hahŷ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jájé tahawät”, ranoo bä, bē ky dahé manä da rahe'oot doo. ²⁴ Ta ti ŷ wén her'oot, ti abok da hajök “ŷ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ŷŷh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ēp hadoo do ta heen n'aa rametēeh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagä Do asēew hōm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bē hyb n'aa matakäl! Ta pooj jé ŷ baher'ood däk bē hä.

²⁶ —Ta wób daap bē rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bē ahōm manä t'īi hēnh. “Gēēt nanäng, tób gawakō gó”, ranoo bä, bē ky dahé manäh.

²⁷ Hawyp do wē hä naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahōnh hē da rabahapäh ŷ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hē da ŷ kajaa doo, dajēp do bajat bä wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ti noo gó tak'ēp rabahoop do jawén paa bä né hē, nayyw hē, papŷŷj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagōoh wē hä naa kejak da. Wē hä habong do ta bag keh'ŷŷt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ³⁰ Ti noo gó kä da sahōnh hē rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metēē n'aa wē puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahōnh hē badäk hahŷŷ hä habong doo. Rahapäh

† 24:29 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti tahe'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta ti ky n'aa.

da ŷŷh, Aj'yuy Hadoo Do Hŷ Pong J  Hana Do ŷ bahyng b  w  puh mahang, P'op Hag  Do hej j me, ta bag tak' p gabar  h do hadoo doo g . ³¹ Ti noo g  ŷ mej   da  s ŷŷ, tor m-bet h d n ng do tak' p ragamehŷŷh hyb n'aa, ta na j n'aa. Tii b  da rabataa j  pad'yuyt h  bad k hahŷŷ h  habong do ŷ as ew h m doo —n ng m  Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo  nh:

—B  hyb n'aa matak  joom wiigo h d n ng do ky n'aa h  —n ng m h. —Wiigo t eg tadu doo b  tagajew ng doo, b  hap h tabanyyw edaa d k. ³³ Ti hadoo n  da, sah nh h  ta ti b  ŷ maher'ood w t do kaja d k b  b  bahap h b , edaa d k ŷ kajaa do b  bahap h da. ³⁴ N  hup ŷ n  h  hahŷ ŷ her'oot doo: Da h  habong do rahap h n  da sah nh h ** ŷ her'ood w t do baw d k n. ³⁵ Bad k hahŷŷh, w  na-  j da, ah ej j e n  paaw , k h ŷŷ da dooh tah ej b .

³⁶ Ti m' ah m n  Jesus her'oot doo:

—Dooch d' hap h p  ny noo g  ta ti baw t.   s, hŷ pong j  habok do dooh rahap e b . ŷŷh, P'op Hag  Do T'aah, na-  j h  dooh ŷ hap e b . J  m n  h  Ee hap h. ³⁷ P'ooj ub, Now h h d n ng do haw t noo g  habong doo da n  h  da rababok da, ŷŷh, Aj'yuy Hadoo Do Hŷ Pong J  Hana Do kajaa do pooj j . ³⁸ Sah nh h  tabag'yuy do pooj j , h'yuy kanap'eed g  rababok. Ratseb  do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa re ek. Rakehet' e doo da raket e. Dooch rahyb n'aa peet p h. Tii d' n  rabad'oo marakate g  Now h rabaj e p' e b  k . ³⁹ Dooch rahap e b  sa pooj j  haw t doo, hag'yuy do kaja k n. Ti m' hag'yuy do kaja k n, dej b k n sah nh h . Ti hadoo da Aj'yuy Hadoo Do Hŷ Pong J  Hana Do kajaa do pooj j . ⁴⁰ Ti noo g , paw p h 

  24:32 Tagajew ng doo, tabanyyw heen n'aa. ** 24:34 Sah nh h  Jerusar nh ky n'aa sa h  Jesus maher'ood w t do n  h  tii, ti noo g  habong do rahap h doo. Dooch bad k hahŷ bah ej j ng do tado b  rahap h doo.

hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ÿ mahūūm si ÿÿ, ta see da keréd hōm. ⁴¹ Pawóp hē hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ÿ mahūūm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëēt.††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bē hyb n'aa matakä da, baad bē gadaa. Dooh bē hapëë bā ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bē hyb n'aa newē hahÿ panyyg gó bē ÿ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bā paawä nyy b' akëë atsēm hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooh paawä tan'oo bā hets'ëek do ta tób tanoo eë nā bā. ⁴⁴ Ti hadoo bē hā. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wät do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsëëh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejūū do hā moo wät doo, ta kariw n'aa matëëh bā. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaëënh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kã. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kã, baad ta kaser n'aa moo nawäd bā paawä, ta h'yyb gó taky hado bā: “Dooh nayyw hē kariw ÿ n'aa kaja bā”, tanoo bā, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bā kã, tadu do bā jarakē he'ëek do sii tawa bā, teëg bā, ⁵⁰ ti taganada bā né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb

†† 24:41 Ta wób ta sii tamahūūm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooh jāam hē pawóp hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahūūm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

n'aa napeet bä kä takajaa. ⁵¹ Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hã.

25

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hẽ maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahũum né paawä, dooh m' ramahũum ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti ramahũum sa bag waa. ⁵ Tii bä, nayyw hẽ sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶ —Tii bä atsëm ub rë tanyy naëënh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bë gado!”, näng ta kyyh.

⁷ —Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: “Na bë bag waa uuh. P'eets hẽ tabahãnh ãã bag waa”, näk.

⁹ —“Doo”, näk ta wób, “ãã bag waa uuh ãã an'oo bä bë hã, dooh da tahaja bä tii bä”, näk. “Bë ahõm nä ji bag waa rabahesãm hënh ta waa bë betsëe hyb n'aa” —näk.

¹⁰ —Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do

rabahõm kån ta sii. Ket'ëë do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bã noo gatsëë dåk jãm tób n'aa.

¹¹ —Ta jawén rakaja kån hets'ëë doo. “Ãã wahë n'aa, manoo gasëëts tób ãã bajëë p'ëë hyb n'aa”, nåk.

¹² —Tii bã jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hë tii, dooh bë ÿ hapëë bã”, nång jãm noo gana doo —nång mã Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëëh. Dooh bë hapëë bã nyy b' akëë ÿ kajaa —nång mã Jesus kyyh.

Dajëër karom sa hã aj'y y ets'ëë hõm do rabahag'ããs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ãäj hë hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'y y dawëë tabahõm do pooj jé ta dajëër ta karom hã tets'ëë hõm do rabahag'ããs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'y y naëënh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hã tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ãäts tög gabarëëh do s'ëëb. Ta see hã tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hã sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëë dåk sa hã. Ti tabahõm kån dawëë. ¹⁶ Tii bã nanyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajëër kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hë pawóp hë dajëër hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëër tagadoo do jawén paa bã tabahõm, ti tadakä jëng ta dajëër. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëëh bã kã.

¹⁹ —Tii bä hajõõ ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kán. Tii b' tanaëenh ta wë ta karom dajëër tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëër kä. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëër hood gadoo do ky hadoo ta hã: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ãäs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²² —Tii bä pawóp hë dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hë ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk pawóp hë ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ãäs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “tak'ëp mamejüü ji hã, hëp ÿÿ. Manu gekãã joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa õm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bä k'ãäts gó ÿ jeh'aa këë a dajëër”, näng. “Hÿÿh, a dajëër hã ÿ manoo do paah”, näng.

²⁶ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do õm! Moo nahüüj õm!”, näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ÿ

nejoom do ŷ nu gekãã, nãng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nãng a kyyh”, nãng. ²⁷ “Hëd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'oooh do sa hã? Tii bã kä, ŷ kajaa bã kä, ta bahãnh ŷ gadoo paawä dajër ŷÿ”, nãng ta kariw n'aa ta hã.

²⁸ —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bë ado hõm sét hadoo do ta wë hanãng doo. Bë an'oo ji moo sahõnh hë wë nãng do hã”, nãng. ²⁹ “Jé wë nãng do hã, ti bahãnh takan'oo däk ta hã. Hajõng da anãng ta wë.* Kanahën d'os hë wë nãng doo, kanahën d'os do ta wë hanãng do kado hõm da ta mahãnh”, nãng. ³⁰ “Bë dawäts nä ta w'oo hã gadagyp doo hënh karom nahũũnh doo. A'oot da tii bã. Sa tæg kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nãng sa kariw n'aa kyyh —nãng mã Jesus panyyg gó teh'ũũm doo.

Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó sahõnh hë ããs sa daheeh tabahyng bã kä, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hë kasëew däk do tyng n'aa jó tabasoooh da. ³² Tii bã sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bã. Tii bã tsyt hë tabasëew hõm da sa mahang, b'ée hagã n'aa tsyt hë tabasëm doo da b'ée kabara mahãnh. ³³ Hub hënh tabasëew hõm da b'ée, s'ÿÿ hënh da kabara. ³⁴ Tii bã ta bagã n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëeh do sa hã: “B'ëep bëeh, Ee ky n'aa edëng doo. Bë gado badäk hahÿÿ tadu dahãng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ããs doo. ³⁵ Bë ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bë anoo hã ŷÿ. ŷ paa hoo kaanh, bë anoo paa naëng ŷÿ. Ta

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

s'ee hēnh naa paa ŷȳh, bē gadoo paa ŷ bē tób bā. ³⁶ ŷ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ŷȳ. ŷ paa nahēē nāng, bē heg'āas paa ŷȳh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, ŷ paa bē hehēēn”, nāng da ta kyyh sa hā.

³⁷ —Tii bā baad habok do reanh da ta hā: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hēnh naa ōm āā bahapāh, ōm āā gadoo? Ny noo gó ōm saroor tamaah, ōm āā saroor noo? ³⁹ Ny noo gó ōm āā bahapāh manahēē nāng doo, radawāts gēēt do ōm? Ny noo gó ōm āā bahehēēn?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahȳy da: “Baad bē ŷ maher'oot hahȳȳh: Sahōnh hē hāj ŷ hedoo do hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā bē bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawā, hā ŷ né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

⁴¹ —Tii bā ta s'ȳȳ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ȳȳ tēēg hōō nadēēk doo hēnh, Dijab, āās nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. ⁴² T'īī hēnh bē wén hōm, ŷ né asaah paah, dooh paa wa ŷ bē an'oo bā. ŷ paa hoo kaanh, dooh paa naēng ŷ bē an'oo bā. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ŷȳh, dooh paa ŷ bē gado bā bē tób bā. ŷ paa saroor tamaah, dooh paa saror ŷ bē an'oo bā. ŷ paa nahēē nāng, ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, dooh paa ŷ bē hegāā bā”, nāng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bā kā, ti na-āāj da reanh da. Hahȳy da da sa kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa ōm āā bahapāh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do ōm, saroor tamah do ōm, manahēē nāng doo,

ragadahew'ëes doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm äã manasa?”, näk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿ hyb n'aa sakog its do see hã bë manasa doo, ÿ né hë ti bë manasa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagã n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ —Tii bã, ah'üüm da rahoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ïï hënh rahöm bã. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëëp Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hë ta ti ta her'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hã:

² —Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'lyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majïï sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëëm däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj mä séd hã m' rakata padëëk P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób bã. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bã m', radaj'ëëp hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Doooh da ër dajëëb bã Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahänh —näk mäh.

Buu benyym do ÿÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë ȳñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëëb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Dooch m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejää tii? —näk mäh. ⁹ —Taw'ääts hë paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta säm ji an'oo paawä kas'uut do sa hä —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahy ȳñh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä ȳy. ¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Ȳ ti hyyh, dooh bë mahang had'yyt hë ȳ awäd wäd bä. ¹² Ȳ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ȳy gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ȳ né hë hahy ȳ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahy ȳ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hōm bä, raher'oot da na-ääj hë hä ȳ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëñh do ky n'aa hahy ȳh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hë ta säm bë anoo da hä ȳy, Jesus ȳ haëej bä bë hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ääts tëg hawak do s'ëëb ta säm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kän tabahaëñh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahy ȳh

¹⁷ Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du dāk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy bä makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hã: “Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hã, 'Kaja dāk ÿ hajaa do noo gó ÿ jawén hyng doo. A tób hënh da ÿ tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëk ÿ sa daheeh' ”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁹ Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

²⁰ Papÿÿj badëë hyng bä kä, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa. ²¹ Sa tä rabawëh bä kä m' taky hadoo sa hã:

—Bë see ÿ tahaëenh da majï moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng Jesus sa hã.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon ÿ hehoots wät do pāw, ti né da ÿ haëenh doo —näng mäh. ²⁴ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majï moo gó han'oo dāk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyys bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëëj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood dāk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawēh bä, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk pāw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh dāk pāw, tan'oo dāk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado dāk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëeh ää hä —näng mäh.

Ti m' tan'oo dāk mä sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hē, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo dāk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jääm hē p'aa hēnh papuuj däg ÿ eëëk da bë sii Ee bag'aäs doo bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hä hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hēnh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Badah, atsëm, hä ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hē da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'ée

hagã ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hē b'éeé rabe hüüm bong"* —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahöm Garirej hēnh —näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē õm reréd hõm bä, a wē ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä —näng mä Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hē, atsēm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tama-woob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hä:

—Doo! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-ããj hē a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahöm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hē hadoo do sa hä taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aã manä da! —näng mäh.

---

* 26:31 Sakarija 13.7

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tũũ m' ta maboor hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿỹ wät hahỹ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëeh hënh, taheg'ãäs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' Peed hä tabeaanh:

—Dooch bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿỹ? —näng mäh. ⁴¹ —Bë matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿỹ, ÿ mamõ n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hä ÿ kametëeh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aã b'ëeh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. ⁴⁴ Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

⁴⁵ Ti m' tamatëeh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë kameh'ãäk nä? Bë aã magyys hë? —näng mäh. —Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooch do sa moo gó rabahaëëj däk doo.

⁴⁶ Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'üüm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿỹ hä —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hë ti rabana. ⁴⁸ Haëënh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ããts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ ÿ nahaja med'oo, ÿ karën bä paawä, Ee hä ÿ ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nayyw hë tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bä paawä, ÿ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëëh doo kä hä ÿ taher'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hä, sën-jeer hado däk do hä.

⁵⁵ Ti m' hajök do hä kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë ÿ ma metëëk bä.

Dooch ênh ÿ bë maso bä tii bä ênh? —näng mäh. ⁵⁶—Hÿÿ kä, taw'ääts hē —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ÿ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hē kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso däk do ramahũũm kãn Kajapas häd näng do tób hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabaheg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramennyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëëg ub kä pawóp hē han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do p'op mä tabas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hēnh mä tabagëēt.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ênh mä ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä òm ÿ mejũũ, ãã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Òm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahỹỹ da bë sahõnh hã ÿ maher'oot: Hỹ jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasoooh bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ênh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ãän gó tawén s'ëed hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejã däk! Jããm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejãã doo. ⁶⁶ Nyy da bë hã? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹỹh

---

† 26:63 Dooh Jesus kawaj'ãän bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿñh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ãäj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ĩĩ hënh tób danäh karom ÿñh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hë badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hã:

—Sa hata see né hë õm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hë ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hã taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hã.

Ti m' nayyw hë m' karaak bah'ÿÿ kån. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hã. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa

eno däk Jesus radaj'ëöp hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahũüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ãas doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehĩn wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ãäts tög hawak do s'ëëb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ÿ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa ãã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũ moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kãn, nu kasagĩw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũ kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëër. Majjyw dajëër n'aa ti hÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëë hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ããj nä ta häd ramaneëënh “ta majjyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ãäts tög hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraëw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëë hõm hew'yyt

do joom banäng doo. Tii d' né hě Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hä yÿ", * näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hä ta bagã n'aa eanh mäh:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hě, maher'oot doo d' né hě —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä öm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'öp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo.

¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo.

¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën y eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneënh do P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëj däk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hä.

---

* ^{27:10} Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hě ji ner'oot na-ãj hě Sakarija 11.12-13.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hē m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basoooh bä kä m', Pirato ŷym mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejā manā ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ēp ŷ bahob wāt säh ŷÿ gó naga hē atsēm —näng mä ta ŷÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāj hē m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsēē hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-āāj hē Pirato ramejüü Jesus tadaj'ēep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karēn ŷ eréd hōm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ŷ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneēēnh do hä? —näng mäh.

—Mepēēm däg b'aa kajatsäk do hä! —näk mä sahōnh hē sa kyyh.

²³ —Héd n'aa? —näng mä Pirato. —Doooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ēp rageēēj bong tii bä:

—Mepēēm däg! Mepēēm däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wē, tado däk naēng, ti m' ta moo tabahetsyyd wāt hajök do matym gó.†

—Hēp ŷ n'aa nado hahÿ aj'yy dajēp doo —näng mäh. —Bë né hē ti ta tii d' karēn doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'āāts hē —näk mä sahōnh hē. —Āāh, āā panaa na-āāj hē, āā gadoo ta majjyyw hyb n'aa āā raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ēep doo, tametēēh hyb n'aa sa hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejũũ rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ããs do warahén n'aa ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä.

²⁸ Ti m' rakabo nyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.† Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahũũm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bä naa raban'yh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejoonh doo. Kamekuunh mä ti datsäng

† 27:29 Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõös doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ããj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ãäts tëg hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

doo me. § Ti m' tameëek kanahën d'os hë, dooh teëg bä.
 35 Ti m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong
 ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym
 doo. ** 36 Ti m' rabehyy b'ëëh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.
 37 P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëëm däk
 kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da
 m' kerih do hä: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”,
 näng mä kerih do hä. 38 B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm
 padëek na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh
 ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus
 kahepëëm däk do bahäng. 39 Ta tii me teb'ëës do raky n'aa
 rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. 40 Hahÿÿ d' m'
 sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa.
 Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh.
 A daaj kedëëb! Ahyy b'aa hä hadäk do õm, P'op Hagä Do
 T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

41 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë
 n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah
 buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh:

42 —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bä ta daaj
 hë takedëëb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m', tanooh.
 Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä
 naa, tii bä ää ky daheeh da! 43 P'op Hagä Do hä m' tah'yy
 kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëëb hää, P'op Hagä Do
 genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä
 sa wahë n'aa sa kyyh.

44 Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ääj raky n'aa rejää
 mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

§ 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep do hä.

** 27:35 Saaw-Mo 22.18

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahỹ hã. Jããm hẽ tug bã tabawag däk p'aa hẽnh. ⁴⁶ Tug bã m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hẽd n'aa ÿ mamakyys?”^{††} tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bã p'eets hẽ hab'ëeh do wób ramaa napäh bã m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij^{‡‡} ti tanaëenh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nayyw hẽ sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' er heg'ããs Eriij ana bã tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹ Tii bã m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bã. ⁵² Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kãn mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bã naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bã, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hẽnh. Kas'ee bok mä hajök do hã.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hẽ hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ããs do rabahapäh bã m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hỹyh! —näk mä sa kyy kä.

---

^{††} 27:46 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk doo hã tabeh'üüm. ^{‡‡} 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

⁵⁵ Hajök ȳyj tii b' hab'ëeh. Dawëë naa m' rabaheg'ããs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ȳyn, Sebedew taah sa ȳyn. Tamawoob hë ȳyj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyng n'aa hahȳyh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' pap̄ȳj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahöm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahöm Pirato wë. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kân Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahöm kân. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahöm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ãã hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahȳy d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ȳy, ȳ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa äã karën paawä mamejüü warahén rabahag'ããs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagãã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahänh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hē bē mahūūm warahén kamag hood raba-hag'ääs hyb n'aa. Baad bē enyyw. Bē hapäh né hē nyy d' bē bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëëts hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hā, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahōm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hē, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hōm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hā:

—Bē eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bē esoos. ⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bē tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bē hegää nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Nyyw hē bē ahōm, ta ma matëg bē maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bē kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapäh da t'ī hēnh”, näk da bē kyyh. Tii d' këh ÿ bē hā —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hā.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hē m' Jesus kas'ee wät sa hā, ti m' takedëng sa hā. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh

tũũ, ta tsyym hã ramoo kajäk ta hã raweh'ëeh hyb n'aa.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahöm, bë maher'ood hãj haa sa hã Garirej hënh rabahöm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahöm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hã sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëër rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, äã äã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëëg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagã n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, äã h'y yb en'yym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahãnh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejũũ doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'y yh do panyyg. Ti m' jé pad'y yt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ããj nä kaher'oot.

Jé pad'y yt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm Jesus mejũũ do ky n'aa hahÿÿh

---

* 28:14 Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta säm. Ti hyb n'aa “ää h'y yb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng.

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kån Garirej hēnh, waëë hēnh, Jesus mejũũ do paa hēnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bā, raj'aa etsëë kån mä ta hā. Ti hadoo né hē dooh baad tagah'ood nā bā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kån p'eets hē sa wē. Hahỹỹ d' mä ta kyyh sa hā:

—Sahõnh hā, hỹ pong jé hawät do hā, badäk hahỹỹ bā hawät do hā na-ããj hē P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejũũ hyb n'aa. Sahõnh hē sa bahānh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bē ahõm. Ma matëk ÿỹ rabahado padëëk bē an'oo bā sahõnh hē häj n'aa babuuj. Bē nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bē ma met'ëëg sa hā sahõnh hē bē ÿ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹ ÿ ky däng bē hā: Ý awäd had'yyt hē da bē sii badäk hahỹ gawatsik bā kä.† Jããm hē kä.

---

† 28:20 Sahõnh hē badäk hahỹ bahëëj jëng do jawén paa bā, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hē.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
 The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)
 O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil
 copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Mar 2019 from source files dated 12 Mar 2019

c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc